Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 20 גראשען — היינט 8 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

Nr. 304 | Łódź, Wtorek 31 grudnia 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, דינסטאג, כט כסלו תר״צ | Nr 304

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

שרעקליכער אויפרייס אין לאדז

אנ׳איינשטאקיג הויז ביים קאלישער וואקזאל געפלויגען אין דער לופט

צוויי ארבייטער שטערבליך פערוואונדעט

דער אויפרייס האט ארויסגערופען א מהומה אין שטאט

(2) נעכטען נאכמיטאג האט א שרעקליכע רעטאנאציע אויפגעטרייסעלט די גאנצע שטאט.

די דורכגעהער אויף די גאסען האבען דער־שראקענע אנגעהויבען לויפען און פרעגען וואס עס האט געטראפען, אין מערב־טייל פון שטאט האט עס אין א סך הייזער אויסגעקלאפט די שויבען פון די פענסטער.

אין עטליכע מינוט ארום איז אונז געלונגען זיך צו דערוויסען, אז דער אויפרייס איז פארגעקומען אויפ׳ן קאלישער וואקזאל.

אונזער מיטארבייטער איז אהין אוועק און האט זיך דערוויסט פאלגענדעס:

אויפ׳ן קאלישער וואקזאל לעבען דעם לאקא־מאטיוען־דעפא און דער שמירעריי געפינט זיך אנ׳איינשטאקיגער בנין מיט א מעטאל־שווייסעריי אין דעם בנין געפינט זיך א גרויסער אצעטילען־אפא־ראט און א הערמעטיש געשלאסענער קארביד־קעסעל.

די ארבייט אין דער שווייסעריי איז צוגעגאנגען נארמאל אויף אזא אופן, אז די צוויי הויפט ארבייטער, דער 43־יעהריגער א. וואזשיניאק פון אפא־טאוו און דער 60־יעהריגער איגנאצי אלובעק פון ראברא 6 פלעגען קומען צו דער ארבייט 2 א זייגער ביטאג און ארבייטען ביז 10 אין אווענט.

די שווייסעריי איז געווען איינגעארדענט אזוי, אז דער אצעטילען־אפאראט איז געווען פעראייניגט דורך א רעהרעל מיט דעם קארביד־קעסעל, אין וועלכען עס פלעגט אריינטראפען וואסער, און אזוי ארום האט זיך געבילדעט דער נויטיגער גאז צום שווייסען.

עס איז געווען עטליכע מינוט נאך 5 א זייגער, ווען א שרעקליכער קנאל האט אויפגעטרייסעלט דעם גאנצען וואקזאל און די ארומיגע געגענד. אויפ׳ן וואקזאל איז ענטשטאנען א פאניק.

דער ערשטער אויפ׳ן ארט פון געשעהעניש איז אנגעקומען דער שמיר קארל גערטנער, וועלכער האט געארבייט אין דער שמירעריי און זעהענדיג דעם פערנעכדען בנין פון דער שווייסעריי, האט ער אלארמירט די באהן־פייערלעשער. אין א פאר מינוט ארום איז די רעטונגס־אקציע ארגאניזירט געווארען

אונטער דער אנפיהרונג פון די ה״ה: נאדלעווסקי און אביעצקי, עס איז גלייכצייטיג אלארמירט גע־ווארען די פאגאטאוויע.

די פלאמען פון דער שרפה האבען אנגעוויזען דעם וועג צום פייער דער צווייטער שטעטישער פייער־לעשער־אפטיילונג, וועלכע איז אויך געקומען אויפ׳ן ארט עטליכע מינוט נאכ׳ן אויפרייס. מיט גרויס מיה איז געלונגען פון אונטער די חורבות ארויסצו־ציהען די צוויי ארבייטער, וועלכע האבען געארבייט

אין דער שווייסעריי. זיי זענען געווען שרעקליך אפ־געבריהט און זעהר שווער פערוואונדעט, דער אויפ־רייס האט ביי איינעם אפגעריסען א האנד, ביים צווייטען אויסגעבערענט די אויגען ביידע האט מען אין א גאר שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

די מאכט האט אונטערגענומען אנ׳אויספאר־שונג, כדי פעסטצושטעלען פון וואנעט דער אויפ־רייס קומט.

ווי מיר דערוויסען זיך, זאל דער אויפרייס האבען ענטשטאנען צוליב דעם, וואס אין דעם קארביד־קעסעל האבען זיך אנגעזאמעלט גאזען, וועלכע האבען אויפגעריסען. אויף דער ריכטיגקייט פון דער השערה ווייזט אן אויך דאס, וואס דער קארביד־קעסעל איז אינגאנצען צושמעטערט געווארען

ביז שפעט אין דער נאכט איז דער אויפרייס געווען די טעמא פון די געשפרעכען אין שטאט, און עס זענען ענטשטאנען פערשידענע פאנטאסטישע און נישט בעגרינדעטע קלאנגען

נחום סאקאלאוו אין ווארשא

ווארשא 30. (טעלעפאניש) דער פרעזידענט פון דער עקזעקוטיווע פון דער אלוועלטליכער ציו־ניסטישער ארגאניזאציע, נחום סאקאלאוו, איז היינט אין דער פריה אנגעקומען קיין ווארשא. אויפ׳ן [illegible] פון רומעניען האט בעגלייט דעם פרעזידענט א הויכער בעאמטער פון רומענישען אויסערן־מיני־סטעריום. פון דער גרעניץ ביז ווארשא זענען אויף אלע סטאציעס איינגעארדענט געווארען פייערליכע אויפנאהמען.

אויפ׳ן ווארשאווער וואקזאל האט דעם פרעזי־דענט אפגעווארט א טויזענד־קעפיגער עולם. אויפ׳ן פעראן זענען געשטאנען א פאר הונדערט פערזאן בראש מיט סטודענטען־קארפאראנטען. ווען דער צוג איז אנגעקומען, זענען אין שלאף־וואגאן אריין רעפוטאט פארבשטיין, פראזעס לעווימע, רעפוטאט גרינבוים, די שנור און אנ׳אייניקעל פון פרעזידענט סאקאלאוו. רעפוטאט פארבשטיין האט איבערגעגע־בען אין נאמען פון דירעקטאריום פון קרן־היסוד א פרעכטיגען בוקעט בלומען פרייליין ד״ר צעלינא סאקאלאוו, וועלכע בעגלייט איהר פאטער. עס איז אויך איבערגעגעבען געווארען א בוקעט בלומען אין נאמען פון דער פרויען־ארגאניזאציע „וויזא“.

ווען סאקאלאוו איז ארויס פונ׳ם וואגאן, האט דער ארקעסטער פון „מכבי“ בעגריסט איהם מיט׳ן פוילישען הימן און מיט „התקוה“. אויפ׳ן פעראן איז געווען אזא געדראנג, אז זעהר גרויסע אבטיילונ־גען פון פאליצײ האט געשאפען א שפאלער און געמאכט א וועג פאר נחום סאקאלאוו׳ן.

די אפיציעלע בעגריסונג איז פארגעקומען אינ׳ם אויפנאהמע־זאל פונ׳ם וואקזאל, וועלכער איז געווען רעקארירט מיט טייערע קינסטלערישע ריוואגען און בלומען. דא האבען געווארט ביז 70 דעלעגאציעס פון ווייטע און נאהענטע שטעט און שטעטלעך. נאך א קליינעם אברוה האט רעפוטאט פארבשטיין בעג־ריסט דעם פרעזידענט מיט א העברעאישער רעדע. נחום סאקאלאוו האט געענטפערט אויך אין העבּ־רעאיש.

דער פרעזידענט פון דער עקזעקוטיווע האט זיך בעגריסט מיט די דעלעגאציעס און איז אבגעפאהרען אין האטעל „בריסטאל“.

קאפע־רעסטאראן
„PICCADILLY“ זאוואדזקא 1
ארדענט איין אין איהרע פרעכטיגע לאקאלען
א גראנדיעזען
סילוועסטער־אווענד
מיט׳ן אנטייל פון די בעסטע ארטיסטישע קאבארעט־קרעפטען
2 ארקעסטערן ■ פערשידענע איבערראשונגען ■ טענץ ביז׳ן דערפריה
בעמערקונג: דאס ג׳ פובליקום ווערט געבעטען וואס פריהער צו בע־שטעלען טישלעך.
CAFE-RESTAURANT מיט עכטונג
„PICCADILLY“ Zawadzka 1

DYREKCJA

Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Sp. Akc.

(ELEKTROWNIA ŁÓDZKA)

zawiadamia swoich odbiorców energji elektrycznej, iż od dnia 2 stycznia 1930 roku wydawane będą personelowi, spełniającemu czynności służbowe na mieście

LEGITYMACJE KOLORU CIEMNO-ZIELONEGO z FOTOGRAFJAMI

zaopatrzone w pieczęcie, oraz plomby firmowe i podpisy Dyrekcji ważne do końca 1930 roku. Dotychczasowe legitymacje zostały unieważnione.

Pp. Odbiorców energji elektrycznej uprasza się o zażądanie okazania legitymacji służbowej przed rozpoczęciem czynności przez funkcjonarjusza Elektrowni.

Na niniejsze rozporządzenie Dyrekcja Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Sp. Akc., specjalnie zwraca uwagę Pp. Odbiorców, nadmieniając, że za nadużycie osób, niezaopatrzonych w legitymacje Towarzystwa, nie przyjmuje na siebie żadnej odpowiedzialności.

גוואַלדיגע שטורעמס איבער מערב-אייראָפּאַ

שיפען אויפ'ן ים רופען הילף. — גרויסע שאדענס אין פראנקרייך און דייטשלאַנד

פאריז, 20. (אטע) אין דער נאכט פון שבת אויף זונטאג איז איבער דעם לאַמאַנש קאנאל און צפון־פראנקרייך אריבער א געוואלטיגער שטורם וועלכער האט אנגעמאכט געוואלדיגע שאדענס. אין ליל זענען צוויי פערזאן דערהרגעט געווארען. די באהן־קאמוניקאציע מיט דער ראוינער שטאט איז זעהר בעשוועדט. אין אנזשען האט דער שטורם אומגעווארפען א באהן־וואגאן. 4 פאַסאַזשירען זענען פערוואונדעט געווארען.

די ראַדיא־סטאציעס האבען אויפגעכאפט פון די שיפען, וואס געפינען זיך אויפ'ן ים הילפס־רופען איף די ברעגעס פון ענגלאנד האט דער שטורם צושטערט די אנטענעס פון דער טראנסאטלאנטישע ראַדיא־סטאציע.

פון לאריען מעלדעט מען, אז די ענגלישע שיף „פוס" טראגט זיך ארום אויפ'ן ים שטארק בעשעדיגט און מיט צובראכענע מאשטען. אויף דער שיף געפינען זיך 12 מאן.

לויט מעלדונגען פון מארסייל געפינט זיך די בעלגישע שיף „מארעק" אין געפאהר.

בערלין, 30. (אטע). פון א רייה שטעט אין איבער־רהיין מעלדעט מען וועגען גרויסע שאדענס, וואס האט דארט אנגעמאכט א שטורם־ווינד. אין קעלן האט מען פופציג מאל ארויסגערופען די פייערלעשער. אין דארטמונד איז איינגעפאלען די אייזען־בעטאן־קאנסטרוקציע פון א קאשטשיאל. אין מינסטער איז איינגעפאלען א פאבריקס־קוימען. עס זענען פערהאן פיל פערוואונדעטע.

בלוטיגע צוזאמענשטויסן

צווישען היטלעראווצעס און אנטיפאשיסטען אין בערלין

בערלין, 30. (ספּ. טעל.) אין דער פערגאנגענער נאכט איז געקומען צו עטליכע בלוטיגע צוזאמענשטויסען אויפ'ן פאליטישען באדען צווישען דער יוגענד. אויף דער טאוראנענשטראסע אין שאר לאטענבורג האבען זיך אין איין רעסטאראן צושלאגען היטלעראווצעס מיט אנ'אנטיפאשיסטישער יוגענד גרופע. בעת דעם געשלעג זענען פרוצים געפאלען איניגע שאסען, וועלכע האבען ארויסגערופען א געוואלדיגע מהומה, בעת וועלכער 3 פערזאן זענען שווער און צעהן לייכט פערוואונדעט געווארען, צום סוף איז אנגעקומען פאליציי און ארעסטירט 14 פערזאן, אין לאקאל גופא איז דערמאָלירט געווארען די גאנצע איינריכטונג און אלע פענסטער און שייבען זענען איסגעהאקט געווארען.

אויף פרידריך־קארל־גאס זענען קאמוניסטען בעפאלען דעם היטלעראווער באַרטאל און איהם מיט מעסערס אזוי צושלאגען, אז ער איז אין לאזארעט פון די וואונדען געשטארבען.

פרעמיער באַרטעל וועגען זיין אויפגאבע

ווארשא, 30 (טעלעפאניש) אין א געשפרעך מיט מיטארבייטער פון א ווארשעווער צייטונג האט פרעמיער באַרטעל ערקלערט פאלגענדעס: עס ערווארט מיך א שווערע און זעהר פערענטווארטליכע ארבייט, שווערער ווי ווען עס איז אמאל געוועזן. איך זעה עס קלאר און גיב מיר אפ דערפון א דין־וחשבון.

איך טרעט צו צו ערפילען די אויפגאבען, וואס פליסען ארויס פון דעם פערטרויען, מיט וועלכען עס האבען מיר בעשאנקען דער מלוכה־פרעזידענט און מארשאלעק פילסודסקי, מיט גלויבען און בעסטען ווילען.

אין דער דאזיגער ארבייט האבען מיר נישט בדעה צו שאנעווען נישט זיך און נישט אונזערע מיטארבייטער — דאס פאדערט די טובה פון דער מלוכה און פון די בירגער.

גענעראל שיקארסקי צוריקגעקומען פון אויסלאנד

פּאָזנאַן, 30 (ספּ. טעל.) נאך א לענגערען אויפענטהאלט אין אויסלאנד איז צוריקגעקומען דער גענעראל וולאדיסלאוו שיקארסקי.

גרויסע שאדענס פון דער ערדציטערניש אין באקו

מאסקווע, 30 (ספּ. טעל.) לויט מעלדונגען פון באקו, האט די ערדציטערניש, וואס איז דארט פארגעקומען אנגעמאכט גרויסע שאדענס. א סך הייזער זענען צושטערט געווארען. נעבען לענקאַיאן איז די באהן־סטאציע צושטערט געווארען.

אנטיסעמיטיזם צווישען קאמוניסטען

די אמאליגע שווארצע מאה פאר'ן געריכט

מאסקווע.

אין דער יארצעווער טעקסטיל־פאבריק, מעבען סמאלענסק ארבייטען זעקס טויזענד ארבייטער, צווישען זיי אפיסעל יודען, אין דער פאבריק איז פערהאן א שטארקע קאמוניסטישע גרופע, אבער אויך די קאמוניסטען זענען פיינדלעך געשטימט צו יודען, און עס איז דערגאנגען דערצו, אז די רעדאקציע פון דער צייטונג „ראבאטשי פוט" בעקומט בריף אז די זשידעס האבען פערכאפט דעם שניידער־וואר שטאט אין יארצעווע, מען דארף דעריבער ארויסווארפען די זשידעס פון די אונטערנעהמונגען". בעת א יודישער קאמסאמאלעץ בעט דעם סעקרעטאר פון דער קאמוניסטישער גרופע אויף דער פאבריק מיט צווירקען דעם „געזערד"־לאטעריע, בעקומט ער אנ'ענטפער: „איהר האט פערבינדונגען מיט אויסלאנד, איהר זענט קאנטער־רעוואלוציאנערען, און קאנט איינער פאר'ן אנדערען זארגען". דער שאר פער אנטיסעמיטיזם האט געצוואונגען א פאר קאמוניסטען אריינצוטראגען אויף דער פארטיי־פערזאמלונג א רעזאלוציע געגען דעם אנטיסעמיטיזם, זענען געקומען צו דער פערזאמלונג עטליכע הונדערט ארבייטער און פאר דער רעזאלוציע האבען זיך אויפגעהויבען בלויז עטליכע צעהנדליג האנד.

די צענטראלע מאכט האט זיך אומגעקוקט אויף דער מכה אראפגעזעצט א פאר מענשען, און איבערגעגעבען צום געריכט די הייפט־שולדיגע.

מען האט אויך די טעג געמשפט אנטיסעמיטען פון דער טעקסטיל־פאבריק אויף קאלינינס נאמען אין מאסקווע. די אנגעקלאגטע וואס האבען געפייניגט א יודישען ארבייטער סקלאוו, האבען אפילו בעקומען א שטראף פון א יאהר צוואנגס ארבייט.

אויך אין קאסטראמא זענען געמשפט געווארען דער סעקרעטאר און דער פארזיצער פון דער קאמוניסטישער וואנט־צייטונג אין דער ארטיגער קאמא שען־פאבריק, הלמאי זיי האבען געפירט א העצע געגען די יודישע ארבייטער, פערשפרייט קלאנגען, אז עס איז דא א „יודישע מלוכה". זיי האבען פערשפרייט קלאנגען, אז די יודען האבען קיינמאל נישט געדינט אין דער ארמעי, און ווילען אויך אין דער ארמעי נישט געהן, אויף די ווענט אין דער פאבריק האבען זיך בעוויזען אייפשריפטען: „שלאג די יודען, ראטעווע רוסלאנד!" די אנפיהרער מיט'ן קאמוניסטישען ביורא האבען פערבאטען צו רעדען יודיש אין דער פאבריק.

דאס געריכט האט ענטדעקט שוידערליכע צושטאנדען אין קאסטראמא, און זיבען ארבייטער — קאמוניסטען — האבען בעקומען ביז צוויי יאהר תפיסה.

צו גלייכער צייט דויפט ארויס א גרויסען אינטערעס אנ'אנדער פראצעס איבער אנטיסעמיטען; אבער שוין גאר פון אנ'אנדער מין:

א פראצעס איבער די ארגאניזאטארען פון דעם האמעלער פאגראם אין 1906. מען האט געכאפט דעם געוועזענעם פארזיצענדען פון, דעם „סאיוז רוסקאווא נאראדא" ראווינאוו'ן מיט נאך 11 מענשען און מען משפט זיי אין האמעל פאר דער דעמאלדיגער יודישער שחיטה. 44 עדות זענען ארויסגערופען. די אנגעקלאגטע האבען שוין אויסגעהאלטען עלף יאהר. מען האט זיי ענדליך געכאפט. די סאוויעטישע פרעסע דערמאהנט די איינצעלהייטען פון די האמעלער שוידערליכע פאגראמטעג. דער פראצעס האט זיך געשטעלט פאר אנ'אויפגאבע בכלל צו געבען א בילד פון דער טעטיגקייט פון דעם בעריהמטען „סאיוז", וואס האט בשעתו ארגאניזירט הונדערטער יודישע פאגראמען.

עס ווילט זיך דער פוילישער מאַנשעכטער
עס פייערט גרויסאַרטיג סילוועסטער
מען טרינקט שאמפאַניער אהן זארגען
ביז'ן גרויען פריה=מארגען

וואו?

MOULIN ROUGE
מאַניושקי 1, טעלעפאָן 111-04

דאס פראגראַם איז בעדייטענד פערגרעסערט!
צאַהלרייכע איבערראשונגען!

אוועַנדברויט פון 5 שפּייזען — 10 זלאָטיס
שבת זונטאג און הגאות — פייוו=א=קלאָקס
מיט א פולען פראגראַם.

גרויסע פרעמיערע! היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע!

אונטערוואסער=שיף S 44

Jack Holt i Dorota Revire

מעכטיגע דראַמע פון מאַטראָסען־לעבען אויף די אונטערוואסער־שיפען, מיט

נעכסטער פראגראַם: „לעצטער ראמאנס" מיט IWAN PETROWICZ אין דער הויפּטראָלע.

קינא-טעאַטער
ZACHETA
זשערושער 26, ביים פלאַץ קאשטשעלני
ערשט. סימפאָנ. ארקעסטער.
בעמ.: בעת דער פויזע קאָנצערט פון גיגאנטישע מארקאָני=ראַדיא.
דער זאַל איז גוט בעהייצט.

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

מיידעלשע טרערען...

גרויסע דראַמע, וואָס בעריהרט אַלע ספערען... אין די הויפּטראָלען:

SANDRA MILOWANOW, OLGA DAY i ANDREE ROLANE
MIKOLAJ KOLIN i NATALJA LISIENKO

נעכסטער פראָגראַם: „זינד=קארוזעל", אין די הויפּטראָלען:

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

אַנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יו"ט 12 בייטאָג לעצט. סעאַנס 10 אָוו. אויפ'ן ערשטען סעאַנס — זענען די פרייזען פערקלענערט.

פרעהליך, עלעגאַנט און אהן קויפּס-צוואַנג
ווילען מיר פערברענגען דעם
סילוועסטער
אין די פּרעכטיג=דעקארירטע
GRAND CAFE
פּעראייניגטע זאַלען פון
נאך ביז איצט אין לאדז נישט געזעהענע אטראקציעס.
א סך אָריגינעלע איבערראַשונגען .·. פערשידענע פערוויילונגען
ערשטקלאסיגע טאנץ=ארקעסטערס
אווענדברויט / בופעט / צוגענגליכע פּרייזען
די הכנסה געהט למובת דעם י.נ.ד. פרויען שוץ=פעראיין זשעלאָנא 11

אנ'אָרט צום שלאָפען
פאר אנ'אָרענטליכען יונגענמאן, איז אָבצוגעבען.
פאמארסקא 14, אויפ'ן הויף, 2. שט., ביי לאסק.

כ'קויף
און צאָהל די בעסטע פּרייזען
פאר גאָלד, זילבער, בריליאנטען, דיאמאנטען, פערל
ווי אויך לאָמבארד-קוויטעס. פּלאַץ וואַלנאשטשי 10
(נעבען מארק), 1-טער שטאָק, טרעפט, פאַפעליוש. 049

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע שוועסטערן-מאַלטער
פרל. פייגע ביילע צוקערמאַן
מיט ה' ישראל יעקב גליקסבערג
(אויס ביאַלע-פּאַדלאַסקי)
צו זייערע תנאים, וועלכע איז פארגעקומען מוצש"ק, ד. 28/12
זאָל זייער לעבענס-וועג זיין בלומען בעצירט זיין.
גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם חתן צו זיין אפפאָהר נאך ארץ-ישראל — א גליקליכע רייזע און זאָלען פייערן זייער חאָכציים על הרי ציון.
לאדז. יהושע וועלנארוש און פאמיליע.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און הארן-קראנקייטן
8 NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אן פון 7–4 אווענד.
צוריקגעקעהרט.

א הערציגען מזל=טוב און פיל גליק ווינשען מיר אונזער ליבען חבר און פערוואלטונגס-מיטגליד
מארעק ליפּסמאַן
צו זיין חתונה מיט פרל. בעלאַ פראנדט
די פערוואלטונג פון דער גאלאנטערי=סעקציע ביים האנדעלס=אנגעשט.=פעראיין אין לאדז
אַלעע קאשטשושקי 21. 3474

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס מיין וועהרטען פריינד ה' שיע קאנטאראוויטש, צוליבען פריה-צייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכען פאטער
שמואל נ. ע.
פעלא דאמב. 3474

די קייט פון העצע, שקר און נאכלעסיגקייט

פרטים פון סער מערימאנס גרויסע רעדע פאר דער אויספארשונגס־קאמיסיע אין ארץ־ישראל

(קארעספאנדענץ פון ירושלים צום „נייעם פאלקסבלאט")

ווי מיר האבען שוין טעלעגראפיש מיטגעטיילט האט דער יורידישער פארשטעהער פון דער יודישער אגענץ סער באיד מערימען געהאלטען פאר דער בריטישער אויספארשונגס־קאמיסיע 3 און א האלב־שעה׳דיגע רעדע, וועלכע ער האט פיל מאל איבערגעריסען צוליב די פילמאליגע שטערונגען מצד דעם קאמיסיע־מיטגליד האפקינס־מאריס.

סער מערימען האט אנגעהויבען זיין רעדע מיט אנווייזען אויף די אויפגאבען וואס זענען ארויפגעלעגט געווארען אויף דער אויספארשונגס־קאמיסיע.

צי איז געווען אן׳אראבישער אנפאל אויף יודען? פרעגט סער מערימען, אהן שום צווייפעל איז דאס אזוי געווען, אפשר מיט׳ן אויסנאהם פון חיפה, אבער אויך דארט, אויב מען זאל זאגען, אז דער ערשטער האט אויסגעשאסען א יוד, און דערמיט האבען זיך אנגעהויבען די אונרוהען, האלט בעדייט צוזאמישען די סיבות מיט די פאלגען.

צי איז דאס געווען א סטיכישער אויסברוך, אדער א רעזולטאט פון אן׳ארגאניזירטער העצע? און אויב יא, רוקט זיך ארויס א צווייטע פראגע: ווער איז פאר דעם פעראנטווארטליך?

ציטירענדיג די עדות־ערקלערונגען פון אריי פאליציי־אפיצירען, אז רעליגיעזע מאטיוון ביי דעם שטענדיגען אונטערשלאג: פון אלע אונרוהען אין לאנד ערקלערט סער מערימען, אז ער וועט קאנצענטרירען די גאנצע אויפמערקזאמקייט אויף דער ראל וועלכע עס האט געשפילט אין די געשעהענישען דער גרויס־מופטי (סער מערימען רופט איהם צערעמאניאל־מעסיג: "זיין עמינענץ דער גרויס־מופטי").

סער מערימען שילדערט די קאמפאניע, וועלכע דער גרויס־מופטי האט ארגאניזירט זייט יום־כפור 1928 אונטער׳ן לאזונג דאס דער כותל־מערבי איז א מוזולמענעש היילינגטום. ער מאכט אפ פון דעם ארגומענט, מיט וועלכען די אראבער האבען זיך בענוצט אין זייער מעמאריאל צו דער מאנדאט־קאמיסיע ביים פעלקער־בונד, אז די יודען בעזיצען דאס רעכט צו בעזוכען דעם כותל־מערבי גלייך ווי אנדערע טוריסטען. דאס איינפיהרען, אז דער „מועזין" (אראבישער משמש...) זאל איבער׳ן דאך פון כותל מערבי רופען די מוזולמענער צו די תפילות, דאס שטעלען אן׳ארקעסטער נישט ווייט פון כותל און אנדערע חרושים וואס זענען געמאכט געווארען, כדי אונטערצושטרייכען דאס אראבישע אייגענטומס־רעכט צום כותל־מערבי פונקט ווי די גאנצע קאנצעפציע פון דער היילינגקייט פון „בוראק" איז קאנסטרואירט געווארען בלויז צוליב׳ן צוועק צו בעווייזען די רעכט פון די אראבער צום כותל. די „ארגומענטען" פון גרויס־מופטי און אנדערע אראבישע עדות, אז מזרח׳ים און שמחת־תורה־פעהנדלעך מיט צייכנונגען פון בית־המקדש זענען א בעוויז, אז יודען ווילען פערכאפען דעם אמאר־מעטשעט זענען פשוט לעכערליך.

סער מערימען גיט ווייטער אן׳איבערבליק פון די עדות־ערקלערונגען, וועלכע בעווייזען בולט, דאס פאר׳ן אויסברוך פון די אונרוהען איז געפיהרט געווארען א געוואלדיגע אגיטאציע צווישען דער אראבישער בעפעלקערונג איבער׳ן גאנצען לאנד. סער מערימען שטעלט זיך אפ אויף דער פערזאן פון שייך וואס האט געהעצט דעם המון פאר׳ן אמאר־מעטשעט דעם פאטאלען פרייטאג און רופט אויס: אויב די פאליציי־אישע עדות האבען דעם שייך בעצייכענט אלס געפעהרליכען פאנאטיקער, וועל איך זיך נישט אפשטעלען צו זאגען דאס זעלבע וועגען גרויס־מופטי אליין. איבערגעהענדיג צו דער ראל פון דער אראבישער עקזעקוטיווע, האט סער מערימען ערקלערט, דאס דער פאקט, אז די עקזעקוטיווע רוקט ארויס פאליטישע מאמענטען אלס די דירעקטע סיבות פון אויסברוך, ווארפט א שיין אויף איהר אנטייל אין די געשעהענישען.

בעריהרענדיג קורץ די איינוואנדערונגס־פראגע, ווארפט סער מערימען אפ די בעהויפטונג, אז די בעשעפטיגונג פון יודישע ארבייטער האט געפיהרט צו דער העכערונג פון די שטייערען און שטרייכט אונטער דאס די גאנצע עקזיסטענץ פון דער ענגלישער מאכט אין ארץ־ישראל איז ענג פערבונדען מיט דער יודישער נאציאנאלער היים. ענגלאנד האט איבערגענומען דעם מאנדאט, ווייל זי האט ארויסגעגעבען די באלפור־דעקלאראציע. איבערגעהענדיג צו דער ערד־פאליטיק, וואס האט לויט די אראבער געבילדעט דעם הויפט־אימפולס פון די אונרוהען, פרעגט סער מערימען: פארוואס האט מען אין צוזאמענהאנג מיט די ווילדע קלאנגען וועגען די יודישע אנפאלען אויף די אראבישע היילינטימער נישט געהערט פון אראבישען המון קיין אויסרופען — מען האט ביי אונז צוגענומען אונזער ערד? אויב דער אגראר־ארגומענט וואלט געווען ריכטיג, ווי אזוי דארף מען ערקלערן, דאס דווקא די עלטסטע שטאטישע ישובים ווי חברון און צפת זענען פאגראמירט און אויסגעפלינדערט געווארען.

איבערגעהענדיג צום אראבישען מעמאריאל, וואס האט פראטעסטירט געגען דער בעצייכנונג פון די אראבישע אנפאלען דורכ׳ן הויך־קאמיסאר סער טשענסעלאר אלס ווילדע געוואלד־טאטען, ערקלערט סער מערימען, דאס דער גאנצער מעמאריאל איז א געוועב פון ליגענס. די אלע בעשולדיגונגען געגען יודען זענען צוקלאפט געווארען שוין דורכ׳ן עדות זאגען פון די רעגירונגס־עדות. דער מעמאריאל איז א דיסקרעדיטירענדער דאקומענט. די אראבישע אגיטאציע, אז די ציוניסטישע פיהרער האבען ספעציעל ארויסגערופען די אונרוהען כדי צו שאפען פאר זיך מעהר געלד און סימפאטיע איז אזא טייוולאנישער איינפאל וועלכען מען וואלט גיכער געקענט ערווארטען אין גהינום ווי דא.

ארוו. כיליי (פארשטעהער פון דער אראבישער עקזעקוטיווע) שפרינגט דאן אויף פון זיין ארט און ליקענט, אז ער זאל ווען עס איז האבען פארגעווארפען די יודישע פיהרער, דאס זיי האבען געשטרעבט צו שחיטות.

סער מערימען געהט דאן איבער צו פארמולירען די הויפט־פונקטען פון דער בעשולדיגונג געגען דער רעגירונג: 1) עס איז גאר נישט געטאן געווארען, כדי געגענצווווירקען די אגיטאציע, וואס איז אנגעהויבען געווארען דורך דער אראבישער פרעסע שוין אין מאנאט יאנואר ווען די צייטונגען האבען גערופען צו א היילינער מלחמה צוליב דעם כותל מערבי, 2) די רעגירונג האט נישט ארויסגעגעבען קיין ערקלערונג כדי אפצוליקענען די אראבישע בעשולדיגונג, אז די יודען ווילען פערכאפען די היילינע ערטער פון די מוזולמענער. דאס — ערקלערט סער מערימען — וואס דער סעקרעטאר פאר די קאלאניאלע ענינים האט געקענט טון אין ענגלישען פארלאמענט איז אויך געווען דער חוב פון דער רעגירונג צו טון דא אין ארץ־ישראל.

העכער א שעה צייט פערנעהמט זיך סער מערימען מיט פארמולירען דעם דריטען פונקט פון זיינע בעשולדיגונגען געגען דער ארץ־ישראל־רעגירונג, ערלויבענדיג די יודען צו דעמאנסטרירען אין תשעה באב ביים כותל, ערקלערט סער מערימען, האט די רעגירונג גענומען אויף זיך די פעראנטווארטליכקייט פאר די דאזיגע דעמאנסטראציע.

דער פערטער פונקט פון מיין בעשולדיגונג — זאגט סער מערימען — איז דאס, וואס די רעגירונג האט נישט געלעגט קיין שום אכט אויף די ווארנונגען פון די יודישע פארשטעהער. ווען סער מערימען פעררופט זיך אין צוזאמענהאנג דערמיט אויף׳ן „דבר", פרעגט דער פארזיצער פון דער קאמיסיע שאו: צי איז דאס א יודישע צייטונג?

יא, ענטפערט סער מערימען, אבער דער חוב פון דער רעגירונג איז צו גלייבען די העבראאישע פרעסע פונקט אזוי ווי די אראבישע.

סער באיר מערימען געהט דאן איבער צו די בעמערקונגען, וואס זענען געמאכט געווארען מצד די פארשטעהער פון דער רעגירונג, ארוו. פרידי, וועגען דער פערברייטערונג פון דער יודישער אגענץ, וועגען וואס עס אלארמירען די אראבער. מען טאר נישט פערגעסען — זאגט סער מערימען — אז די פערברייטערונג פון דער יודישער אגענץ, אומנעהמענדיג אלע שיכטען פון יודישען פאלק, ווערט פאראויסגעזעהען אין א״י־מאנדאט.

איך מוז ארויסטרעטען — ערקלערט סער מערימען — געגען די אדוואקאטישע מעטאדען פון דעם רעגירונגס־פארשטעהער פרידי, וועמענס כיטשעס עס איז איבערצודרעהען מיינע פראגען ביים פערהערען די עדות.

דער פארזיצער פון דער קאמיסיע סער וואלטער שאו רייסט איבער סער מערימענ׳ען בעמערקענדיג, דאס ער טאר נישט אטאקירען פרידי׳ן פערזענליך. ווען סער מערימען הויבט ווידער אן צו רעדען וועגען פרידי, רייסט איהם דער פארזיצער איבער ווידער און מאכט עפעס א בעמערקונג וועגען רייסערייען צווישען אדוואקאטען.

סער מערימען רעדט דאן ארום דאס עדות־זאגען פון הארי לאקער און זיינע פארערונגען צו דער ארץ־ישראל־רעגירונג.

דער קאמיסיע־פארזיצער סער וואלטער שאו מאכט דאן ווידער א בעמערקונג סער מערימענ׳ען ער זאל נישט בעריהרען די פראגע פון דער האלטונג פון דער רעגירונג אויף דער אויספארשונגס־קאמיסיע.

סער מערימען ענטפערט רעזערווירט, דאס ער האט געמיינט אז די פריהערדיגע בעמערקונג פון פארזיצער בעציהט זיך נאר צו מר. פרידי, אויב אבער דאס איז נוגע די האלטונג פון די רעגירונגס־פארשטעהער בכלל, דאן האלט ער זיין רעדע פאר פערענדיגט — זאגענדיג דאס, האט זיך סער מערימאן בייז אוועקגעזעצט אויף זיין פלאץ. (יט״א).

הנחות

פון ביידע צדדים

דער רעגירונגס־קריזיס איז פערענדיגט. מיר האבען שוין מזל א נייעם קאבינעט. פון דעם אלטען קאבינעט אונטערשיידעט זיך דער נייער דורך דער בעזעצונג פון מיניסטעריען־פאסטענס. אין דער נייער רעגירונג: פעהלען די געוו. מיניסטארען גענ. סקלארקאווסקי, אינזש. מאראטשעווסקי, יוסטיץ־מיניסטער צאר און ניעזאביטאווסקי. רעזיגנירענדיג פון די דאזיגע פערזאנען, האבען די פאקטארען, וועלכע בעזיצען אין דער האנד די ענטשיידענדע דעציזיע וועגען צוזאמענשטעל פון קאבינעט און וועגען די ריכטליניעס פון דער פוילישער פאליטיק, געוואלט אונטערשטרייכען א גוטען ווילען בנוגע צום סיים; מ׳איז מיט דעם שריט געגאנגען לגבי דעם סיים אויף געוויסע הנחות.

גענ. סקלארקאווסקי איז אין דער לעצטער צייט בעזונדערס שטארק אטאקירט געווארען דורכ׳ן סיים. מארשאלעק דאשינסקי האט זיך בעצויגען צום געוו. אינערן־מיניסטער מיט אנגרייפען צוליב׳ן בריף, וועלכען גענ. סקלארקאווסקי האט געהאט פערעפענטליכט וועגען געשפרעך צווישען מארשאל פילסודסקי און דעם סיים־מארשאלעק, און וועלכער האט ענטהאלטען פערזענליכע בעליידיגונגען אויפ׳ן אדרעס פון דאשינסקי׳ן. די לעצטע רעדע פון גענ. סקלארקאווסקי אין סיים האט נאך מעהר פערשארפט די בעציהונג פון פארלאמענט צום געוו. אינערן־מיניסטער.

דאס זעלבע דער געוו. מיניסטער פאר עפענטליכע ארבייטען אינזש. מאראטשעווסקי. פון זינט ער איז ארויסגעטראטען פון פ.פ.ס. און זיך געשטעלט אינגאנצען צו דער דיספאזיציע פון מארשאל פילסודסקי, איז ער ליידענשאפטליך בעקעמפט געווארען דורך דער לינקע. ער פון זיין זייט האט שארף פאלעמיזירט מיט זיינע געוועזענע פארטיי־חברים און דער לעצטער ארטיקעל זיינער האט געטראגען דעם קאראקטעריסטישען טיטול: „ראנדע, וואס נאך ווילסטו?"

אויך דער געוו. יוסטיץ־מיניסטער צאר איז נישט געווען די „פערסאנא גראטא" פון סיים. איהם האט מען בעטראכט אלס בעגייסטערער און מחבר פון דעקרעטען און פעראָרדנונגען, וועלכע זענען דורך דעם סיים בעקעמפט געווארען, ווי דער פרעסע־דעקרעט און פערשידענע אנדערע שאך־צוגען פון דער רעגירונג, וועלכע זענען בעטראכט געווארען אלס פערלעצונג פון דער קאנסטיטוציע.

מין. ניעזאביטאווסקי האט נישט געשפילט קיין בעדייטענדע ראלע אין פריהערדיגען קאבינעט. נאר ער האט געהערט צום קאנסערוואטיווען פליגעל פון סאנאציע־לאגער און דורך ברענגען איהם פאר א קרבן, ווערט געמאכט א טאקטישע הנחה לגבי די פויערים־גרופעס פון צענטר און פון דער לעווויצע.

אבער אין דער רעגירונג זענען ווייטער פערבליבען מיניסטארען וועלכע זענען א דארן אין אויג פון די לינקע און וועמען די לעווויצע זאגט שוין אן איהר קאמף, ערשטענס, דער פאסט־ און טעלעגראף־מיניסטער בערנער, און דער פראפאגאנדע־קאמפאניע וועלכע די געוועזענע רעגירונג האט געפיהרט פאר׳ן צונויפרופען דעם סיים איז עס געווען מין. בערנער, וואס האט געהאלטען איינע פון די שארפסטע און ארויספאדערנדסטע רעדעס לגבי דעם סיים און פארלאמענטאריזם.

עס בלייבט ווייטער דער מיניסטער פאר ארבייט און עפענטליכע פערזארגונג א. פריסטאר, מיט איהם האט די לעווויצע אלטע און שווערע חשבונות. זיין אקציע וועגען די קראנקען־קאסעס, דאס פונאנדערלאזען די פערוואלטונגען פון די קראנקען־קאסעס און בעשטימען אויף זייער ארט קאמיסארען, דאס ארויסשטויסען די לינקע פון די איינגעפונדעוועטע פאזיציעס אין אזעלכע גרויסע און וויכטיגע אינסטיטוציעס ווי ס׳זענען די ק.־ק. — דאס ליגט די פ.פ.ס. גוט אין זכרון. דאס איבערלאזען דעם פולק. פריסטאר און פולק. בערנער אין דער רעגירונג וועלען די לינקע בעטראכטען אלס דעמאנסטראציע וואס איז דירעקט געגען זיי געווענדעט, אלס סימן אז די קאמפראמיסלאזע פאליטיק פון דער פולקאווניקעס־גרופע לגבי דעם סיים איז נישט ליקווידירט געווארען.

מ׳דארף אבער די זאך נישט נעהמען צו טראגיש. די סיים־אפאזיציע האט לעצטענס פיל מאל אונטערגעשטראכען, אז זי איז גרייט אויף ווייטגעהענדיגע הנחות, אפי׳ עס זאל געשאפען ווערען א מעגליכער „מאדוס וויווענדי" צווישען סיים און רעגירונג. אין דעם זין זענען אפגעגעבען געווארען די דעקלאראציעס פאר׳ן מלוכה־פרעזידענט אין שלאס. איבריגענס איז פערהאן דער וויכטיגער מאמענט אין דער נייער רעגירונג — די פערזאן פון פרעמיער־מיניסטער בארטעל וועלכער בעדייט שוין אליין פון זיך א קאמפראמיס, א ווילען מיט דעם סיים צוזאמענצואארבייטען, אפצושטעמפען די שארפע שפיצען, צו ערלעדיגען זאכליך די פראבלעמען, וועלכע זענען פריהער געשטעלט געווארען שיער נישט אין דער פארם פון אולטימאטומס.

ביים צונויפשטעלען די נייע רעגירונג זענען די ענטשיידענדע פאקטארען איינגעגאנגען בנוגע דעם סיים אויף געוויסע הנחות. אויף הנחות וועט אויך מוזען געהן די אפאזיציע.

—ן.

אויף די וואנדער־וועגען

דאס לעבען פון די יודען אויפ׳ן ווייטען מזרח

(א בריף פון כארבין)

זעהר טרויעריג האבען זיך אפגערופען די געשעהענישען אויפ׳ן ווייטען מזרח אויף דער יודישער בעפעלקערונג פון צפון־מאנדזשוריען. פאר די לעצטע 10 יאהר האט זיך די יודישע בעפעלקערונג אויפ׳ן כינעזישען טייל פון ווייטען מזרח פערגרעסערט אויף דריי הונדערט פראצענט. עס האט זיך אויך בעדייטענד פערגרעסערט דער צופלוס פון יודען אויפ׳ן סאוויעטישען ווייטען מזרח אין סיביר. וואו עס איז גרינגער צו פערדרינגען דעם בעל־מלאכה און קוסטאר, וואו עס איז דא און ארבייטס־מעגליכקייטען פאר כל׳ערליי שווארץ־ארבייטער און וואו די ברויט־פראגע איז נישט אזוי שארף ווי אין די צענטראלע ערטער פונ׳ם אמאליגען תחום. די וועלט־מלחמה בירגער קריג און רעוואלוציע, וועלכע האט זיך אויפ׳ן ווייטען מזרח געענדיגט בלויז אין אנפאנג 1923 האבען אריינגעגאסען גאנצע שטראמען אנגעלאפענע, צווישען וועלכע עס זענען געווען פיל פערמעגליכע יודען פון סיביר און רוסלאנד. וועלכע האבען זיך סטאביליזירט הויפטזעכליך אין כארבין, וועלכע איז פון פריהער געווען דער גרעסטער און רייכסטער יודישער קיבוץ פונ׳ם ווייטען מזרח און סיביר. דאס פערגרעסערונג פון דער יודישער בעפעלקערונג און צפון־מאנדזשוריען און כארבין פאר די לעצטע יאהרען איז שוין געווען בלויז אויפ׳ן חשבון פון די אנקומענדע דורכוואנדערער פון רוסלאנד און שכנה׳שען ווייטען מזרח און פון קרובים ארויסגעפאדערטע פון רוסלאנד, פוילען, ליטע און רומעניען. אויב דעם ארבייטער און האנדווערקער איז בכלל שווער געווען אריינצודרינגען אין דער פראדוקציע פון צפון־מאנדזשוריען צוליב די כינעזישע קאנקורענץ און בילינע ארבייטס־הענד איז זיך גרינג פארצושטעלען די לאגע פון די אנגעקומענע רעקלאמירטע און פאכלאזע מיט קליינע מיטלען און גאר אהן מיטלען. נאר נאך אלעם דעם, האבען ביז די לעצטע געשעהענישען די יודען אין כארבין פערנומען א גרויסען ארט אינ׳ם האנדעל און אינדוסטריעלען לעבען פון צפון־מאנדזשוריע, גרויסע לאגערן און ווארען־הייזער, דער עקספארט פון ברויט, קויהלען און האלץ, א בעדייטענדיגער צאהל הויז־בעזיצער, ווערקשטאטען מיט ראפינירטע בעלי־מלאכות, פיל האנדעלס־אנגעשטעלטע און א גרויסער צאהל מענשען פון פרייע פראפעסיעס, די צענטראלע טייל פון שטאט שווימעלט און גרייבעלט פון יודען. סיבריאקעס און דרום־רוסישע יודישע פנימער מישען זיך אויס מיט ליטווישע און פוילישע יודען און פערשידענע דיאלעקטען און אויסשפראכען. אויפ׳ן פאן פון די אלע טיילט זיך אבער אויס בעזונדער דער בארענלאזער רעקלאסירטער יודישער לופט־מענש. צורואינירטע און חרוב־געווארענע געזעסענע מענשען, יודען, וועלכע דרעהען זיך ארום אהן ארבייט און אהן פרנסה. בכלל איז פאר׳ן ניי־אנגעקומענעם פאר די לעצטע יאהרען געווען אויסגעשלאסען יעדע מעגליכקייט זיך איינצואורדנען ביי וואס נישט איז. די לעצטע פלעגען מוזען עמיגרירען ווייטער און אויף זייער ארט פלעגען אנקומען נייע און נייע גרופען וואנדערער און דורכוואנדערער. נאר די געשעהענישען אויפ׳ן מזרח כינעזישען אייזענבאהן האבען שרעקליך געטראפען אויך די אלטגעזעסענע סטאבילוירטע און איינגעארדנטע יודען, וועלכע האבען זיך אין דער לעצטער צייט געהאלטען פעסט און כמעט ווי זיכער מיט זייער עקזיסטענץ. העכער ווי צעהן טויזענד אייזענבאהן־ארבייטער זענען אוועק פון וועג. צוזאמען און רואינירט געווארען אין דאס היסט, דאס צעהן טויזענד פאמיליעס, וואס האבען פריהער גוט און זארגלאז געלעבט זיצען אהן ברויט, ארויסגעווארפען פון דירות און קענען נישט קויפען דאס מינדעסטע. דאס איז א שרעקליכער קלאפ פאר די קראמען פון בעקליידונגס־פאך און איבעריגע אינדוסטריען וועלכע זענען כמעט אינגאנצען געלעגען ביי יודען אין די הענד. די אלע ארבייטער און אנגעשטעלטע פלעגען קויפען אלץ אויף אויסצאהלען אין ראטעס, קיינער צאהלט נישט און קיינער קויפט נישט. עס האבען געפלאצט אייניגע בענק מען גיט קיין קרעדיט נישט

(ווייטער זעה 7־טע זייט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

31
דינסטאג
כט
כס"ו תר"צ

דעצעמבער

זון-אויפגאנג 7.45
זון-אונטערגאנג 3.29

ד"ר. א. גאלדמאן
צו זיין אפפאהרען קיין ווארשא

דער פאפולערער לאדזער כירורג, ד"ר א. גאלדמאן געזעגענט זיך היינט מיט לאדז, אוועק־פאהרענדיג קיין ווארשא, וואו ער בעזעצט זיך אויף שטענדיג.

פ״ש אויפריכטיגען בעדויערען וועט זיך די בעפעלקערונג שיידען מיט׳ן ד״ר גאלדמאן, מיט דעם כאי, וועלכער האט זיינע בעסטע פעהיגקייטען, קענטעניסע און קונסט אין היילען פון ליידענדע אין משך פון צעהנדליגער יאהרען אוועקגעשענקט אונזער שטאט. הונדערטער און טויזענטער מענשען, וועלכע האבען געזוכט א תרופה פאר זייערע ליידען און יסורים און האבען זי געפינען ביים ד״ר גאלדמאן, וועלען מיט דאנק דערמאנען דעם אונגערמידליכען ארבייטער אויפ׳ן געביט פון מעדיצין, וועלכער פערלאזט אונזער שטאט.

שווער וועט זיין זיך צו שיידען מיט ד״ר א. גאלדמאן די אינסטיטוציעס, וואו ער איז געווען דער פיהרער און נשמה. ד״ר גאלדמאן איז אין משך פון יאהרען געווען דער הויפט־דאקטאר און דירעקטאר פון לאדזער יודישען שפיטאל, וועלכען ער האט בעוויזען מיט דער קראפט פון ווילען, ענערגיע, קאלאסאלער ארבייט און ארגאניזאציאנס-פעהיגקייטען צו האלטען אויף דער הויך, אויף וועלכער אזא אינסטיטוציע דארף זיך געפינען.

זייענדיג אמאל אפגעריסען פון יודישען לעבען האט זיך ד״ר א. גאלדמאן אין די לעצטע יאהרען, אזוי צו זאגען, בעקעהרט, עס האט איהם א ציה געטאן צו יודישער געזעלשאפטליכער ארבייט, און אויפ׳ן באדען פון „טאז״, פון אט דעם יודישען „געזונדהייטס־מיניסטעריום״ האט ער געפונען א ראנק באר פעלד אויפצולעבען און ברייטסטען מאסשטאב זיין געזעלשאפטליכען טעמפעראמענט. ד״ר א. גאלדמאן האט פערנומען די לייטענדע שטעלונג אין דער דאזיגער אויסערסט וויכטיגער אינסטיטוציע און זעהר פיל אויפגעטאן אויפ׳ן געביט פון סאציאלער היגיענע ביי יודען. אויפ׳ן געביט פון אויסבעסערען דאס יודישע געזונדהייטס־וועזען אין אונזער שטאט.

אויף זיין נייעם ארבייטס־ארט, אין ווארשא, וועט ד״ר א. גאלדמאן מיט זיינע קענטעניסען, ערפאהרונג און גלענצענדער כירורגישער האנד אהן ספק פערנעהמען דעם פלאץ, וואס איהם קומט, פון א גלייכען צווישען גלייכע. מיר ווינשען דעם ד״ר גאלדמאן ווייטערדיגע פרוכטבארע ארבייט און ערפאלג אויף זיין נייעם ארבייטס־פעלד צום וואויל פון אלע ליידענדע.

ל.

צוגאב קאנטראל-קאמיסיעס פאר רעזערוויסטען

היינט, דינסטאג, דארפען זיך שטעלען אין לאקאל פון פ. ק. או. 2 (אויף ציגעל-גאס 51) די רעזערוויסטען פון יאהרגאנג 1904, וועלכע ווינען אויפ׳ן שטח פונ׳ם 10, 12, 13, און 14 פאליצייי-קאמיסאריאטען מיט די פאמיליען נעמען פון A ביז Z.

אכטונג, פאבאראווע פון יאהר 1909

(מ) דאס מיליטערישע ביורא ביים מאגיסטראט מאכט בעקאנט די פעראינטערעסירטע, אז אין די צייט פונ׳ם 2. ביז׳ן 15. יאנואר 1930 וועלען אויסגעלעגט ווערען אין ביורא, אויף פיעטריקאווער 212, פענסטער 10) די רשימות פון די פאבאר-פליכטיגע פון יאהרגאנג 1900.

כאלערע ביי עופות

(מ) דער וועטערינאר-אמט ביים מאגיסטראט מעלדעט, אז עס זענען פעסטגעשטעלט געווארען פאלען פון כאלערע ביי געפליגעל, פיעטריקאווער 152, די סמנים פון כאלערע ביי געפליגעל אין די הייזער אויף פילקאווסקא 20 און בזשעזשינער 67 איז אנערקענט פאר אויסגעלאשען.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
ספעציעל ארצט פאר הויט= און וועענערישע קראנקהייטען. מענער = שוועכע. אלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 8-2 נ.מ. און פון 5-9 אוו.

צו נייע-יאהר 1930

וואונשען פאר׳ן מלוכה-פרעזידענט

(2) ווי מיר דערוויסען זיך וועט דער וואיעוואדע יאשטשאלט, ווי אלע יאהר, אנגעהמען פאר־שטעהער פון דער ארמיניסטראטיווער, זעלבסט־פערוואלטונגס־מאכט און געזעלשאפטען דעם 1. יאנואר ניי־יאהר־גראטולאציעס פאר׳ן מלוכה־פרעזידענט מאשטשיצקי.

וואונשען אין שטאט-ראט

(מ) דאס פרעזידיום פון שטאט־ראט און דאס פרעזידיום פונ׳ם מאגיסטראט, וועלען אנגעהמען ניי־יאהר גראטולאציעס דעם 1. יאנואר 1930 אין לאקאל פון שטאט־ראט פון 12 ביז 1 בייטאג.

12 א זייגער וועלען פארקומען די אפיציעלע גראטולאציעס פאר די לייטערס פון די אפטיילונגען און פאר דער שטעטישער פערוואלטונג פון די פארשטעהער פונ׳ם פעראיין פון די שטעטישע אנגע־שטעלטע אין די קאמונאלע בעאמטע.

היינט, לעצטער טאג אויסצוקויפען פאטענטע

(2) ווי יבעוואוסט ענדיגט זיך היינט דער טערמין פון אויסקויפען פאטענטע אויפ׳ן יאהר 1930.

צוליב דעם הערשענדען קריזיס אין מסחר האבען זיך א רייה סוחרישע פעראייניגונגען גע־ווענדעט אין מיניסטעריום מיט א בקשה צו פער־לענגערען דעם טערמין פון אויסקויפען די פאטענטען.

דאס מיניסטעריום איז נישט ענטקעגען גע־קומען דער בקשה און דעם טערמין נישט פערלענ־גערט.

דערוויל האבען א גרויסע צאהל סוחרים כייגענדיג, אז עס וועט דער טערמין פערלענגערט ווערען, די פאטענטען נישט אויסגעקויפט, ערשט אין די לעצטע טעג האט מען זיך גענאפט אויסקויפען די פאטענטען און נאר אין משך פון שבת׳דיגען און נעכטיגען טאג איז פערקויפט געווארען פאר א פאר הונדערט טויזענט זל. פאטענטען.

דער אונטערשיד פון די אויסגעקויפטע פא־טענטען אויפ׳ן יאהר 1930 אין פערגלייך מיט פאר־איאהרען איז א גרויסער. די סיבה — קריזיס.

פאליטישע פראצעסע

בעת די וואהלען אין קראנקען-קאסע אין פאביאניץ, וועלכע זענען פארגעקומען פסח צייט איז איינגעארדענט געווארען א וואהל־מיטינג דורך די לינקע פועלי-ציון. עס האבען זיך געמעלדען צום ווארט פארשטעהער פון פערשידענע פארטייען צווישען זיי אויך א געוויסער חיים דזשיאלאשינ־סקי אלס פארשטעהער פון דער יודישער סעקציע פון לינקע פ.פ.ס.

צוליב דער שפעטער צייט, האט דאס פרע־זידיום דזשיאלאשינסקי׳ן נישט געגעבען דאס ווארט, האט ער זיך אנגעהויבען צו אמפערן מיטן פרעזידיום, דערוויל האט עמיץ אריינגעווארפען אין פובליקום א פעקעל מיט קאמוניסטישע פראקלאמאציעס. א פאליציאנט האט דאס פעקעל אפגעטראגען אין קאמיסאריאט און געמעלדען, אז דאס האט דזשיאלאשינסקי געווארפען די פראקלא־מאציעס.

נעכטען איז פארגעקומען דער פראצעס געגען דזשיאלאשינסקי׳ן.

דאס געריכט האט איהם פערמשפט אויף אנדערהאלבען יאהר טורמע.

•

(2) דאס קרייז-געריכט האט נעכטען בעהאנ־דעלט דעם פראצעס געגען 18-יאהריגען נדמיה לייזער טאביאש, וועלכער ווערט בעשולדיגט, אז בעת א מיטינג אין פילהארמאניע, וועלכער איז פארגעקומען דעם 19. יוני 1929, האט ער אראפגעווארפען פונ׳ם באלקאן א פעקעל מיט קא־מוניסטישע פראקלאמאציעס.

דאס געריכט האט פערמשפט דעם בעשולדיג־טען אויף 2 יאהר אויסבעסערונגס הויז.

פייערליכע ערעפענונג פון טישלער-צעך

נעכטען איז אין לאקאל פון צענטראלען יודי־שען האנדווערקער פערבאנד (פאלודניאווא 4) פאר־געקומען א פייערליכע ערעפענונג פון טישלער, דרעק־סלער און שניצער־צעך.

די פערזאמלונג האט געעפענט ה׳ כאלמסקי א וואס ווארט האט גענומען דער פארשטעהער פון אינדוסטריע־אמט ד״ר לוקאשעוויטש, וועלכער האט דערקלערט די געשיכטע פון דער יודישער מלאכה אין פוילען און האט אנגעוויזען ווי וויכטיג עס איז פאר׳ן יודישען בעל מלאכה דאס שאפען פון צעכען.

נאכ׳ן רעפעראט האט דער פארשטעהער פון אינדוסטריע־אמט געעפענט דעם צעך און פערבעטען את פרעזידיום די ה״ה: לאנדסבערגער, כאלמסקי, הערשקאוויטש, רינאבורסקי, גאלדמאן, קאנטאר, אלס פארזיצער איז געוועהלט געווארען ה׳ בעססער, אלס סעקרעטאר ה׳ י. רעדלוס.

דער פרעזידענט פון דער האנדווערקער קא־מער ה׳ שוואנקאווסקי רעפערירט וועגען צעך און וועגען דער ארבייט, וואס דער צעך דארף פאר־נעהמען, כדי צו לינדערען די נויט פון יודישען האנדווערקער.

נאכ׳ן אפצייל׳ען די אפגעגעבען שטימען האט זיך ארויסגעוויזען אז אלס סטארשי איז געוועהלט געווארען: ה׳ הערשקאוויטש, אלס פארסטארשעס זענען אויסגעוועהלט געווארען די ה״ה: כאלמסקי, טייסבראט און בורשטין אין דער פערוואלטונג זענען אריין די ה״ה: ר. גאלדמאן, מ. קאפלאוויטש, י. מ. קאנטאר, ש. שווארצאווסקי, ד. בוראקאווסקי, י. לובניצקי, ח. גוטמאן, אלס פערטרעטער ע. רינאבור־סקי, ש. זונשטיין, א. הייסעס. אין רעוויזיאנס־קא־מיסיע די ה״ה: מ. בעססער, ש. גראנעק און י. גאלובאוויטש, אין שידס־קאמיסיע די ה״ה ל. כאר־מאנאוויטש, מ. טערקעלטויב, י. שווארץ. פער־טרעטער: ש. פעלדמארק, מ. ארענבאך, ל. גאלדפארב.

צו דער ערעפנונג זענען געקומען דעלעגאטען פון: צענטראלען יודישען האנדווערקער־פערבאנד פרעזעס ב. ארזינאנס, פון דער האנדווערקער־באנק ה׳ האפמאן, פון דער האנדווערקער־קאמער פרעזידענט שוואנקאווסקי, פון אינדוסטריע־אמט אין לאדז ה׳ ד״ר לוקאשעוויטש, פון דער יודישער קהלה ראזא׳ ראובן האפמאן, פון קאלישער האנד־ווערקער פעראיין ה׳ אבראמאוויטש, פון פריזיער מייסטער פעראיין ה׳ פראגער, שניידער: קאזאנאוויטש און הורניצקי; בלעכער: רובינאוויטש, קא־מאשען מאכער. ראטמאן ארערבערג און אעלקא טאפעצירער: ה׳ געפנער, מעטאל־טייסטער — ה׳ זילבערבערג, גראווירער, ה׳ יאסקאוויטש. מאלער־מייסטער ליבערמאן, קאפעלושמאכער, ה׳ לאסקיער, זאטלער, ה׳ שלאך, היטעל־מאכער ה׳ בארטמאן, קירזשנער, ה׳ וואסערמאן.

נאכ׳ן בעגריסען דעם צעך דורך די דעלעגאטען אין איינשרייבען זיך אין גאלדענעם בוך זענען די פערזאמעלטע אוועק אויף א באנקעט אין גערולדס רעסטאראן, וואו דער עולם האט זיך משמח געווען ביז׳ן פריהמארגען.

א כוליגאנישער שפאס
טעלעפאן-אויטאמאט זאגט אבער אויס דעם סוד

(2) פון זינט מען האט איינגעפיהרט די אוי־טאמאטישע טעלעפאנען האבען פערשידענע אונפער־אנטווארטליכע פערזאנען זיך ערלויבט כוליגאנישע שטיק דורך ארויסרופען פאגאטאוויע, פייערלעשער, אינטריגען א .ר. גל. ווי מיר דערוויסען זיך, האט די טעלעפאן־דירעקציע איינגעפיהרט איצט אזעלכע טעכנישע פערבעסערונגען לויט וועלכער מען וועט קענען באלד פעסטשטעלען וואס פאר א נומער טעלעפאן עס איז געווען גערערט און די כוליגאנישע שטיק וועלען קענען דעמאסקירט ווערען.

עהערנעכטען אין אווענד איז פארגעקומען פאל־גענדער פאל: עס זענען ארויסגערופען געווארען די פייערלעשער אויף אל. 1. מאי 25 וואו עס זאל האבען פארגעקומען א שרפה. די 2. אפטיילונג פון פייערלעשער איז אהין געפאהרען און עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז עס הויבט זיך גאר נישט אן. די פייערלעשער האבען אבער באלד פעסטגע־שטעלט, אז דעם פאלשען אלארם האט מען געמאכט פונ׳ם טעלעפאן־נומער 152,07.

פאליציי פיהרט אנ׳אויספארשונג און די שול־דיגע וועלען צוגעצויגען ווערען צו פעראנטווארט־ליכקייט.

300 זל. בעלוינונג!

נעכטען האב איך פערלוירען א פארטפעל מיט 108 זל. געלד, א וועקסעל אויף 89 זל., ווי אויך א טשעק אויף 600 דאלאר אויף ניו-יארק. דער טשעק ווערט ערקלערט פאר אונגילטיג און האט פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט, ווייל ר׳איז נאמענטליך אויסגעשטעלט.

דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען גע־גען דער אויבינער בעלוינונג אפצושיקען דעם טשעק און דאקומענטען צו:

מ. ראזענפעלד און זוהן, פאמארסקא 72.

אפטייקען!
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(ב) מ. עפשטיין (פיעטריקאווער 225); מ. בארטאשעווסקי (פיעטריקאווער 95); מ. ראזענ־בלום (ציגעל-גאס 12); גארפיין (ווסכאדניא 54); י. קאפראווסקי (נאוואמיעסקא 15).

פאר ה׳ לייב קאץ

ביי אונז אין רעדאקציע האט מען איבערגע־געבען אנ׳אויספאדערונג פון דער פירמע פראנץ דעוועז אין שארלערוא (בעלגיען) פאר ה׳ לייב חיים קאץ פון זיעלאנא גאס (דער נומער פון הויז איז נישט אנגעגעבען). אפצונעהמען צווישען 12 און 2 בייטאג.

המלצות אויף סערטיפיקאטען פון ארץ ישראל

עס זענען רעדהאלטען געווארען המלצות אויף סערטיפיקאטען פון ארץ ישראל פאר פאלגענדע פערזאנען: יעקובוביץ חית שרה (ווארטא), ראזענ־צווייג משה, בערלינסקי יחיאל, פאלקע חנוך, קראקאווסקי יעקב יוסף, מיגראל יעקב, אלביערזש אלחנן, אסענהאלץ שפרינצה, סעגריק חיים יוסף און שילדוואך יעקב.

די דערמאנטע פערזאנען דארפען זיך ווענדען אין ארץ־ישראל־אמט (צעגעלניאנא 4) וועגען ערלעדיגען די עליה־ענינים.

פון דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציונ. ארגאניזאציע

די היינטיגע פארלעזונג אין דער פאלקס־אוני־ווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע ווערט צוליב נישט פאראויסגעזעהענע סבות אפגעלעגט.

פירמע שטיינערט האט רעכט
בעשלוס פון העכסטען אדמיני-סטראטיווען טריבונאל

בעטאו האט ארויסגערופען א פעראינטערע־סירונג אין שטאט דער סכסוך צווישען דער פירמע קארל שטיינערט מיט דער פינאנץ-מאכט וועגען שטייער-צאהלונג. די פירמע שטיינערט האט אין די ביכער אנגעגעבען עטליכע טויזענד זל. אלס סומע, וועלכע קען נישט בעשטייערט ווערען, ווייל דאס איז א חוב פון א קליענט, וועלכען די פירמע האט ערקלערט באנקראט. די מאכט איז אבער געווען אין אנ׳אנדערע מיינונג. די פירמע שטיינערט האט אריינגעטראגען אנ׳אפעלאציע אין העכסטען אדמי־ניסטראטיווען טריבונאל, און נעכטען האט דער טריבונאל ערקלערט, אז רעכט האט די פירמע שטיינערט און אנולירט די דעציזיע פון דער פי־נאנץ-מאכט.

וועגען אקציע-געזעלשאפטען

(2) ווי מיר דערוויסען זיך וועלען אקציען־געזעלשאפטען לויט׳ן געזעץ וועגען אקציען־געזעלשאפטען, דארפען צאהלען 2 פראצענט שטעמפעל-אפצאהל פון מעלדען וועגען די אקציען־געזעלשאפט, אדער וועגען פערגרעסערן דעם קאפיטאל פון דער געזעלשאפט. ביז איצט האט דער אפצאהל בעטראפען נ ר 1 פראצענט.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, האבען די סוחרי־שע פעראיינען בעשלאסען צו אינטערווענירען אין פינאנץ-מיניסטעריום.

א פאטער — אנ׳אויסוואורף

ביי פערמאכטע טירען איז נעכטען פארגע־קומען דער פראצעס געגען דעם 40-יאהריגען עדווארד פאגראווסקי, ראקאטשינער 51, וועלכער האט פערגוואלדיגט זיין אייגען 12-יאהריג טעכ־טערל, יאנינא און דראהענדיג מיט טויט איהר און דער מוטער, געצוואונגען זי לעבען מיט איהם.

דאס געריכט האט פערמשפט דעם אויסוואורף אויף 4 יאהר טורמע.

חנוכה-פײערונגען

אין „העלענובעק"

זייטוועג אין קרומוועג, ערגיץ הינטער לאדז, ווייט פון רויכיגען געטומעל און פון דער פראָ-פעסט-מגיפה, — אויף גרינע לאנקעס, צווישען וואלד און וואסער האָדעווען זיך יונגע יודען.

אהינגעקומען זענען זיי אויסגעוויינטע, מיט יתום-טרעהרען אויף די באקען, אויסגעדארטע, אויסגעטריקענטע גוטים'לעך, אהינגעקומען זענען זיי די אומגליקליכסטע פון די אומגליקליכע, עלענדסטע פון די עלענדע און האבען זיך אנ-גצהויבען האדעווען און פאשען אויף די לאנ-קעס, אין וואלד, אין פעלד און —

איינציגווייז און ביסלעכווייז האט די מילדע, פרייע נאטור-זון די יתום-טרעהרען אויסגעטרו-קענט, דער פרייער לאנקע ווינד האט זיי פון די בלייכע באקען אראפגעיאגט און אויף זייער ארט איבערגעלאזט רויטע, געזונדע פלעקען; די גופים זענען געווארען שטארק און בויגעוודיג, די פיס-פעסט איינגעווארצעלט אין דער ערד, די הענד-אייזערנע און די לונגען, געזונדע, ווי קעסעל-מויקען צושרייען זייער פעלזענפעסטע און אייזענשטארקע יודישקייט איבער וואלד אין פעלד, איבער וואסער און לאנקע און זייער א קלאנג רייסט זיך אין שטאט אריין, און פאלט פון צייט צו צייט אין א הארץ אריין און רעגט-אן צו פארגרעסערן, צו פערשעהנערן אט די „האראווליע" פון די יונגע אייזענשטארקע און פעלזענפעסטע יודען...

„העלענובעק, אנ'ארט, וואו אין דער בישט ווייטער פארגאנגענהייט האבען הונגעריגע בערען זייער בערען-טאנץ מיט פערטעמפטע לאפעס אויסגעטאנצט און וועלף האבען זייער חיה'ש-הונגעריגען נגון אויסגעזינגען.

היינט טאנצען און זינגען דארט אויך בערע-לעך און וועלוועלעך, אבער נישט קיין חיה'ש-הונגעריגע — זאטע, צופרידענע, קליינע, יודען טאנצען אויס מיט שטארקע פיס דעם חדוה-רקוד און זינגען אויס מיט געזונדע העלזער דעם גע-זונדען נגון, דעם נגון פון גוט-בעוואפענטע זעל-נער, וועלכע געהען אין קאמף, געהענדיג צו איהם צוגעגרייט און זעבען זיכער אין זייער זיג.

א וויסט אין הויל שטיק לאנד איז פערוואנ-דעלט געווארען אין א וואסערע פאר יאהר אין א מוסטערהאפטער יודישער קאלאניע, און א היים פאר דעם יודישען יתום — „העלענובעק! אין

יתומים זינגען, יתומים טאנצען, יתומים פרעהען זיך, טא ווער וועט זיך זייער פרייד נישט מיטפרעהען? ווער וועט זייער געזאנג נישט מיטזינגען און זייער טאנץ נישט מיטטאנצען? — ווער?!

יודען בויען דאך אזוי ווייניג! יודען זענען דאך פון אייביג-אן געוואוינט, אז מען זאל זיי נאר שטערען און חרוב מאכען. דעריבער, אז מען קוקט זיך איין אי דעם גראנדיעזען בנין, וואס עס האבען אין משך פון געצעהלטע יאהרען, גע-בויעט די בויער פון העלענובעק, מעג מען יא מסכים זיין מיט זיי צו נישט — מוז מען זיי דער-מונטערן און צו ווינשען:

געבענשט זאלען זיין די הענד וואס בויען!

דאס איז דער איינדרוק, וואס מיר האבען בעקומען פון חנוכה-פעסט, וואס איז דארט פאר-געקומען זונטאג.

—זעל

אין רב'ס תלמוד תורה

זונטאג איז פארגעקומען א חנוכה-פייערונג אין דער קיך ביים רב'ס תלמוד תורה. די 400 ארימע קינדער פון דער תלמוד תורה האבען בע-קומען א יום-טוב'דיג מיטאג און פערשידענע חנוכה-מתנות און דער פרעזעס ראטמאן ר' יחיאל יצחק בערמאן, ווי אויך ר' יצחק קארנשטיין הא-בען געהאלטען רעדעס.

אין „הרצליה"

זונטאג איז אין זאל פון „הזמיר" פארגעקומען דער טראדיציאנעלער חנוכה-יום-טוב פאר די קינ דער, וואס ווערען ערצויגען אין „הרצליה".

א קליין יונגעלע האט אנגעצונדען די חנוכה-ליכטלעך און געזונגען „הנרות הללו" אונטער דער בעגלייטונג פון קינדער-כאר. די קינדערלעך האבען פארגעשטעלט א סצענקע, דעקלאמירט, גע-טאנצט און געזונגען אויף יודיש, העבראאיש און פויליש.

דער קאמיטעט פון „הרצליה" וועלכער בע-שטעהט פון פ"וי קאצענעלסאנען, פרוי ליפשטיין, ה' מרת"ב, רעד. ע. האמבורסקי און ה' פיקעלני האבען זיך א לענגערע צייט געווילט מיט די קינדער און זיי געגעבען מתנות. די קינדער האבען בעקומען א חנוכה-מאהלצייט און זיסי-קייטען.

200 ארימע קינדער בעקליידט אין „מלבוש ערומים"

זונטאג אוועגד איז אין לאקאל פון בעקער-צעך (ווסכאדניא 57) פארגעקומען די פייערליכע בעקליידונג פון 200 ארימע קינדער, וואס איז איינגעאָרדענט געווארען דורך דעם פעראיין „מל-בוש ערומים". די בעקליידונג איז דאס יאהר שוין די דריטע.

דער פרעזעס ה' איזאק רייטבערגער עפענט די פייערליכקייט. נאכדעם זינגט דער חזן חנוכה-ליכט אין זינגט אפ „מעוז צור". ה' יודעל גראס-מאן רעדט וועגען איצטיגען קריזיס, די נויט ביי דעם יודישען מיטעלשטאנד און די בעדייטונג פון דעם בעקליידונגס-אקט. ער דאנקט די פערוואל-טונג, דעם פרעזעס ה' איזאק רייטבערגער און

דעם דאמען-קאמיטעט פאר זייער ארבייט לטובת די קינדער. עס רעדט אויך ה' גרינבערג און די עהרען-פארזיצענדערין פון דאמען-קאמיטעט פרוי מרים קאן ?ניידט איבער די באנד צום „מלבושים-לא-גער". לויט דער „רייה" ווערען ארויסגערופען די קינדער צו דער בעקליידונג. אזוי זענען לויט דער רייה אלע 200 קינדער בעקליידט געווארען.

יעדעס קינד האט בעקומען א פאלטען, אנ-צוג, שיך, קאלאשען העמדער און א שאל. מעד-ליך האבען בעקומען דאס זעלבע און אויך א קליידעל.

די קינדער האבען אויך בעקומען נאכט-עסען און טיטלעך זיסקייטען חנוכה-געלד.

בזשעזשינער און אזארקאווער שניידער הונגערן

וועה-געשריי אויפ'ן צוזאמענפאהר פון יודישע כאלופניקעס

אין לאקאל פון שניידער-מייסטער-פעראיין, אלעיא 1. מאי 2. איז פארגעקומען א צוזאמענ-פאהר פון יודישע שניידער כאלופניקעס.

אויפ'ן צוזאמענפאהר זענען געווען פערטרעטען דעלעגאטען פון לאדז, בזשעזשין און אזארקאוו. פרעזעס פון שניידער-מייסטער-פעראיין ה' איצ-קאוויטש עפענט דעם צוזאמענפאהר. ער שטעלט זיך אפ אויף די וויכטיגע פראגען, וועלכער דער צוזאמענפאהר האט צו לעזען. לאוט אין די אויבענ-דערמאנטע שטעט שפילען די ערשטע ראלע אין מאגאזין צווייג פונ'ם פוילען. ביז איצט זענען די דאזיגע שטעט געוועזען אפגערוסען איינער פון דער אנדערער או די מאגאזינערס האבען געקענט אויסנוצען די כאליפ-ניקעס. וויצע-פרעזעס ה' ראזאשיצקי רעפערירט וועגען מצב פון די כאלופניקעס. ער ווייזט אן אין דאס פאר א טרויעריגער צייט פאר'ן כאלופניק דער צוזאמענפאהר קומט פאר. ביי 95 פראצענט פון מאגאזין-פאך זענען די מאשינען אוועקגעשטעלט, קיין ווינטער-סעזאן איז כמעט יוי נישט געווען און עס ווייזט זיך אויך נישט, אז בקרוב זאל זיך אנ-הויבען ארבייט. די דאזיגע לאגע נוצען גאנץ געשמאק אויס די מאגאזינערס און שפילען אויס אויף די הונגעריגע בעל מלאכות א נידריגען לוין. אלס צולאג קומען ערשט די פראטעסטען (די וועקסלען געגומען פאר ארבייט) שטייערן, וואס הערריקען שוין

איננאנצען די האלב-טויטע ווערקשטעלען. ער רופט דעם צוזאמענפאהר צו ערנסטע און אויפמערקזאמע ארבייט.

א טרויעריג בילד פאר'ן צוזאמענפאהר האבען ענטפלעקט די פראווינצער דעלעגאטען. „בזשעזשין הונגערט אין בוכשטעבליכען זין פון ווארט" — האט אויסגעשריגען דער דעלעגאט ה' קאזאק — דארט וואו עס איז א שניידער-שטוב דארט הערשט נויט, קעלט. חדשים, או אין שטוב אריין קומט נישט קיין גראשען פערדינסט, צו וועמען צו ווענדען, איז נישטא.

אין דעם איינגענעם זין איז אויך ארויסגעטרע-טען ה' שאפירא פון אזארקאוו.

מיט בעזונדערע רעפעראטען זענען ארויסגע-טרעטען די ה"ה: בענקעל, טערקעלטויב און שערמאן צום סוף איז בעשלאסען געווארען צו שאפען א פערוואלטונג פון אלע דריי שטעט, וואס זאל זיך פערנעהמען מיט די אלע אנגעווייטיגטע פראגען און אויך מיט דער פראגע וועגען צעך און איהר שייכות צום יודישען כאלופניק.

אין דער פערוואלטונג זענען אריין פאלגענדע פערזאנען: פון לאדז — איצקאוויטש, בענקעל, ראז-אשיצקי, גלוכי. בזשעזשין — פריינט, קאזאק, שוי-באוויטש, לערער. אזערקאוו — שאפירא, קרוטאוו-סקי, קושינסקי, פיעטרקאווסקי.

לאדזער קאמעראל-טעאטער „ארט" אל. 1 מאי 2 פריהער ענגל. זאל

קונסט.ליט. מ. בראַ-ערזאן דיר. י. סטרונאמש קאס. ד. ביינעלמאן

היינט, דינסטאג

2 גרויסע סילוועסטער-פארשטעלונגען

1=טע פארשטעלונג אנהויב 9 אווענד, 2=טע פארשטעלונג 11.30 ביינאכט

גרויסע סילוועסטער=פארשטעלונג

(פריילעך געמישט פראגראם) די פרייזען פון די בילעטען נישט געהעכערט

דאנערשטאג, פאפול. פארשט. פאר פעראיינען און ארבייטענדיגע אינטעליגענץ, ס'ווערט געשפילט: „קוים מיט צרות" אנהויב 9 אוו. בילעטען פון 1—3 זל. אין קאסע פון 11—1 און פון 5 נ. מ.

די רעזאלוציעס פון שניידער=מייסטער=פעראיין

אויף דעם צוזאמענפאהר פון די שניידער-מייסטער, וואס איז פארגעקומען דעם פערגאנגענעם זונטאג אין לאדז, זענען אנגענומען געווארען פאל-גענדע רעזאלוציעס:

אויסהערענדיג דעם רעפעראט פון אדוואקאט ה' ווייצמאן בעשליסט דער צוזאמענפאהר פון שניידער-מייסטער, פערופענדיג זיך אויף דעם ארטיקעל 198 פון האנדווערקער געזעץ — 1) אז די יעניגע האנדווערקער, וועלכע פיהרען שוין זעלבסשטענדיגען ווערקשטעל ביז'ן 15 גרודזשען 1927 יאהר זאלען בעפרייט ווערען פון די סטא-רעטישע עקזאמענס און בעליגען נאר א ריין-טעכ-מענישען עקזאמען.

צוליב דעם, וואס דער טערמין איז זעהר קורץ און זיי וועלען נישט קענען ביז'ן 15 גרוד-זשען 1930 זיך צופאסען צו די פאדערונגען פון געזעץ, בעשליסט דער צוזאמענפאהר זיך צו ווענ-דען צו די געהעריגע אינסטאנצען וועגען פערלענ-גערן דעם טערמין ביז'ן יאהר 1940.

2) אויסהערענדיג דעם רעפעראט פון וויצע-פרעזידענט פון דער האנדווערקער-קאמער ה' קאַ-זשימירסקי – בעשליסט דער צוזאמענפאהר איהם אויסצודריקען אנערקענונג פאר זיין אונערמידלי-כער ארבייט לטובת דעם האנדווערקערטום אויף דער לאדזער וואיעוואדזטווא בכלל און פאר די שניידער-מייסטער בפרט.

גלייכצייטיג דריקט אויס דער צוזאמענפאהר א וואונש, אז דער ה' וויצע-פרעזידענט קאזשי-מירסקי צוזאמען מיט די איבריגע ראטמענער פון דער האנדווערקער-קאמער זאלען ווייטער פיהרען א פאזיטיווע ארבייט לטובת די האנדווערקער אין דער לאדזער וואיעוואדזטווא.

3) צוליב'ן עקאנאמישען קריזיס, וואס עס הערשט יעצט אין גאנץ פוילען און אין דער שניי-דער-בראנזשע בפרט, און אין צוזאמענהאנג דער-מיט, וואס אין דער גאוועליזאציע פון אוסטאוו פון פאדאטעק אבראטאווי ווערען גארנישט בעריקזיכ-טיגט די האנדווערקער-אינטערעסען בעשליסט דער צוזאמענפאהר זיך צו ווענדען צו די מאסגעבענדע פאקטארען מיט פאלגענדע פאדערונגען: 1) צו פערקלענערן דעם פאדאטעק אבראטאווי ביז 1 פראצ., 2) איינגאנצען בעפרייען פון פאדאטעק אבראטאווי די ארטיקלען פון ערשטען געברויך, 3) רעפארמירען דאס סיסטעם פון אפשאצען די שטייערן, 4) רעפארמירען דעם אופן פון איבער-קוקען די רעקורסען און בעזייטיגען דעם פרינציפ, אז דער רעקורס האלט נישט אפ פון אויספיהרען די עקזעקוציע, 5) צוליב דער איצטיגער שווערער עקאנאמישער לאגע דארף מען פערקלענערן די שטראף פאר אפשלעפען דאס צאהלען ביז 1 פראצ., אין פאל, ס'וועט זיך ארויסווייזען, אז דער שטיי-ער-צאהלער האט נישט געקענט בעצאהלען דעם שטייער צום געהעריגען טערמין, זאל פאר אפשלע-פען גערעכענט ווערען א האלב פראצ., 6) קאסטען פאר עקזעקוציע פערקלענערן ביז 2 פראצ., 7) ביים פעסטשטעלען די צאהל ארבייטער אין געגעבענעם ווערקשטעל זאלען נישט גערעכענט ווערען די לערן-יונגלעך אלס געזעלען.

חנוכה-אקציע פון קרן קימת

די חנוכה-זאמלונג פון קרן קימת, וועלכע איז הייאהר פראקלאמירט געווארען אלס דונאם-אקציע איז אין פולען גאנג, פון די ביז יעצטיגע רעזולטאטען איז צו זעהן, אז די הינע יודישע בע-פעלקערונג האט ווארעם אויפגענומען דעם אפעל פון קרן קימת און ארויסגעוויזען איהר גרייטקייט מיטצוהעלפען פערגרעסערן דעם יודישען באדען-בעזיץ אין ארץ-ישראל.

צוליב'ן טויט פון דער מוטער פון ה' מאיר יאקובאוויטש, שילער פון 1-טען יודישען גימנאזיום, שפענדען די שילער און ערציהער פון 8-טען קלאס פון רערמאנטען גימנאזיום 2 ביימער אין „הערצל-וואלד" אין ארץ ישראל אויפ'ן נאמען פון דער פער-שטארבענער.

חנוכה-פעסט אין „בית לחם"

די געזעלשאפט „בית לחם" ארדענט אין היינט א חנוכה-פעסט פאר די שול-קינדער, וועלכע קו-מען אין דער ווארם-שטוב ביים „בית לחם".

צו דער פייערונג ליידט די געזעלשאפט איין די סימפאטיקער פונ'ם פעראיין.

הייניגע פערוויילונג אין „גראנד-קאפע"

לטובת דעם יו"ר. פרויען=שוץ=פעראיין

דער יודישער פרויען-שוץ פעראיין אין לאדז וועלכער האט זיך ערווארבען די סימפאטיע און אנערקענונג פון דער יודישער געזעלשאפט א דאנק זיין פיל זייטיגער טעטיגקייט, ארדענט היינט דינסטאג איין אין די זעלער פון „גראנד-קאפע" א נייאהר אווענד מיט פיל אטראקציעס צו פערוויילען די געסט.

די פראקטיק פון די פאריגע יאהרען האט בעוויזען, אז די אווענדען איינגעארדענט דורכ'ן פרויען-שוץ-פעראיין זענען זעהר אמוזירענד און ציהען צו א חוץ די נאהענטע און סימפאטיקער פון דעם פעראיין אויך א גרויסען עולם.

סילוועסטער=באל פון „ים= און טייך=ליגע"

די „ים- און טייך-ליגע" אין לאדז ארדענט היינט איין א גרויסען סילוועסטער-מאסקען באל אין פילהארמאניע. די בעלער פון דער „ים- און טייך-ליגע" האבען זיך שוין ערווארבען דעם שם אלס איינע פון די עלעגאנטסטע מאסקען-בעלער אינ'ם קארנאוואל.

„פון פאפולארני"

היינט אין אווענד, מארגען בייטאג און א'ן אווענד די פרעהליכע פיאנצויזישע קאמעדיע „דער שעף, דאס בין איך".

וואו וועט מען אמבעסטען פערברענגען

די הייניגע סילוועסטער=נאכט?

וועגען דעם זארגט א ספעציעלער קאמיטעט פון ארטיסטען, מוזיקער, דעקאראטארען, קונסט-מאלער, וואס בעמיהען זיך, אז דאס יודישע לאדז זאל ווי אמפרעהליכסטען בעגעגנען דאס נייע יאהר 1930.

עס ווערען צוגעגרייט א גאנצע רייה אטראק-ציעס און אומדערווארטעטע סורפריזען. די זאלען פון „קולטור-ליגע" (בזשעזשינער 23), וואו דער סילוועסטער-אווענד קומט פאר זענען ספעציעל דעקארירט געווארען.

די גאנצע הכנסה געהט פאר די מעדעס-שולען און קולטור-ליגע.

היינט פייערליכע דערעפנונג פון נייעם קינא „רעדוטא"

היינט קומט פאר די דערעפנונג פון פרעכטי-גען קינא-טעאטער „רעדוטא" אויף קאפערניקא 16. דאס קינא מאכט אנ'אימפאזאנטען איינדרוק. אלס פרעמיערע ווערט געגעבען די גרויסע דראמע א.ג. „ליבעס-שטראהל" מיט ראנאלד קאלמאן און ווילמא באנקי אין די הויפטראלען. די מוזיקאלישע אילוסטראציע איז זארגפעלטיג צוגעגרייט. ס'איז צו האפען, אז דאס נייע קינא וועט האבען דעם געהעריגען ערפאלג.

היינט צוויי פארשטעלונגען אין „ארט"

היינט, דינסטאג, ווערט געגעבען אין „ארט" צוויי גרויסע פארשטעלונגען פון א געמישטען פראגראם. דער ארטיסטישער אנסאמבל: מאלווינע ראפעל, שיינע מרים, מאריא דאלסקא, פערל אוריך, לובע ראזענבערג, דירעקטאר יוסף סטרו-גאטש, יעקב מאנדעלבליט, נתן רייכענבערג, שמעון דזשיגאן, משה פאטאשינסקי און זוצאנאוויטש גריי-טען זיך צו בעגעגענען דעם נייעם יאהר מיט פרעהליכען געזאנג און טאנץ. דער פרייז פון בי-לעטען איז נישט געהעכערט. די איבערגעבליבענע בילעטען בעקומט מען אין דער קאסע פון טע-אטער. די פארשטעלונגען קומען פאר 9 אווענד און 11.30.

די דאנערשטאג'דיגע פארשטעלונג איז א פאפולערע צו ביליגע פרייזען פון 1—3 זל. פאר פעראיינען און ארבייטענדיגע אינטעליגענץ.

נארישקייטען

(פעליעטאָן)

אז ס'איז יום-טוב איז גאס, יום-טוב אין טאַש איז אויך יום-טוב'דיג אין קאָפּ.

קומט מען אריין אין רעדאַקציע — אויך דאָרט איז יום-טוב: דער רעדאַקטאָר בעוויליגט מיך צו בעגריסען מיט אַ יום-טוב'דיגען שמייכעל און די קיבוצער'ס, פון וועלכע די רעדאַקציע שוויבעלט און גריבעלט. אין אַ יום-טוב'דיגען טאָג בעגעגענען מיך מיט:

— אַ. גוט יום-טוב, „מאַעסטראָ“! (הגם, ביז היינט איז מיר נישט קלאָר, צי איז דער „מאַעסטראָ“ מיר אַצונאָמען, צי אפשר גאָר אַ פּעדינמער טיטעל, אפשר לאחר מאה ועשרים שנים, אַז דער יודישער וויסענשאַפטליכער אינ-סטיטוט וועט זיך גריבלען און די אַלטע „שמות“ פון דער היגער סינאַגאָגע, וועט די זאַך אויפ-געקלערט ווערען.)

דער רעדאַקטאָר בעוויליגט מיר אַ צווייטען מאָל צוצושמייכלען און זאָגט צו מיר אויף זיין רעדאַקטאָריש-אויטאָריטעטע באַריטאָן-שטימע: נישט אַלע רעדאַקטאָרען מוזט איהר וויסען רע-דען אויף אַ באַריטאָן; איך קען אַזעלכע, וואָס רעדען אפילו אויף איידעלע בת היענה-שטימלעך.)

— „מאַעסטראָ“, שרייבט עפּיס אָן איין מאָל אין אַ יום-טוב!

שמייכעל איך ענוות'דיג:

— איך, שרייבען? — אויב איך שרייב עפּיס, שרייב איך, אין בעסטען פאַל, בלויז נאַרישקייטען.

— שרייבט!!!

נו, מילא, שרייב איך —

נאַרישקייטען.

נו, לאָמיר אָנהויבען טאַקי פון נאַרישקייטען, פּאַרדאָן, פּאָליטיק, מיין איך:

אין דער פּאָליטיק איז יום-טוב'דיג, ווייל, צי קענט איהר זיך פאָרשטעלען, אַז אַ קינד האָט, אַהן עין-הרע נישט. גאַנצע זעקס גיאַנקעס, צוויי „ריינגים“, צוויי „שמשים“, עטליכע אונטערטוויי-בער'ס און אַ פּאָר באָבעשי'ס מיט אַ זיידעשי, דערצו האָט נאָך דאָס קינד צוויי „בית-דין-שטיב-לעך, וואָס אַמאָל ציהט עס דער זיידעשי פאַר'ן הענטעל דאָ אריין און די באָבעשי פאַר'ן צווייטען הענטעל דאָרט אריין, נו, ווילט איהר, אַז דאָס קינד זאָל קענען שטעהן פעסט אויף די פיסלעך און האָבען אַ גאַנצע נאָז? —

נאַדישקייטען!

דערפאַר אָבער אין אונזערע קהלות (איך זאָג „קהלות“ און נישט „קהלה“, ווייל אַלע יונים האָבען איין פּנים) זעהט איהר איז דוקא שוין גאָר יום-טוב'דיג; ס'שמעקט דאָרט מיט יום-טוב'-דיגער וואַרימקייט, מיט היץ אפילו נאָך פון ערב-יום-טוב'דיגען באָד, ווען איין צר מיט'ן צווייטען טוט זיך „גוט-יום-טוב ביטען... אָבער, אַז די קוהלען-פּראַגע קומט אויפ'ן טיש, ווערט דאָרט, רבותי, אַ קעלט, אַז גאָט זאָל זיך איבער אונז דערבאַרעמען! בר... ה... ר.

נאַרישקייטען!

אין מסחר דאַגעגען איז דער „יום-טוב“ שוין גאָרנישט אַזוי נאַריש, ווי איהר מיינט, דער מסחר'דיגער יום-טוב שמעקט שוין מיט חוזק, מיט איראָניע אפילו, אויב איהר ווילט! דעם מסחר אונזערען קענט איהר נעהמען אַזוי, ווי ער שטעהט און נעהט און איהם אריינפּאַקען אונזער „קינדס“ אין טאַש אריין...

צי קענט איהר זיך דען פאָרשטעלען, רבותי, אָט אַזאַ מין זאַך, אַז צום ערשט ציהט מען אַרויס דאָס ביסעל קליינגעלד פון די בייטעלעך און דערנאָך טרומייטערט מען אויף קולי-קולות: „קויפט סוחרים'לעך, נאָר אינלענדישע סחורה“? — פאַרוואָס זאָל מען קויפען? — סיידען אפשר פאַר גאַלע-נאַרישקייטען!

אין אונזערע יודישע דלת אמות, זעהט איהר, כ'מיין דאָ די שוהלען אונזערע און די בתי-מדרשים — דאָרט טומעלט זיך דער יום-טוב'דיגער עולם אויך נאָר מיט הוילע נאַריש-קייטען, פּאַרדאָן, מיט חזנים, מיין איך; אומעטום זענען אויסגעוואַקסען, ווי נאָך אַ גוטער בעמיס-טיגונג קינסטלער חזנים, ערשט וואָס פון אויוועץ אַרויס, מיט קינסטלער-דיריגענטען און קאָמפּאָ-זיטאָרען, וואָס האָבען זיך אָנגעשטעפּט אָן די בידנע חנוכה-ליכטלעך, ציגדען זיי אָהין, ציגדען זיי אַהער און עולם-גולם לויפט זעהן און הערען די בייזע-וואונדער פון הוילע —

נאַרישקייטען...

אין אונזער קונסט-וועלט? —

אַ גאָר גרויסער און נאַרישער יום-טוב!

אין יודישען טעאַטער האָלט מען שוין ביי סטעמפּעניו, אַ שטיינער ווי אַלע גרינע כלות, מערדערישע פאַטער'ס און די אַלע איבריגע שיינע שיינדעלס וואָלט אַ מגיפה געקומען..

„ארדט“ שלעפּט זיך און האַלט זיך אויף „קוים מיט צרות“...

און נתן שפּיגעל מיט זיין אויסשטעלונג אין „טאָז“ (הגם דער „טאָז“ וועט איהם אַזוי העל-פען ווי אַ טויטען באַנקעס...)

נאָר צו אַזעלכע נאַרישקייטען, צו וועלכער עס זענען דערגאַנגען אונזערע באָבעס, דאַרף מען טאַקי נאָר האָבען אַזאַ ווי איצטיגען כפל-שמונה'דיגען יום-טוב:

אָט לויפט אַ יודענע אין גאַס, הענדיס פענ-דוס, ווי אַ בייזער רוח וואָלט איהר געיאָגט, בעלאָדענט מיט פּאַק און פּעקלעך, מיט זאַק און זעקלעך ווי אַנ'אייזעל; זי לויפט און פּרייכט ווי אַ גאַנז, שטופּט זיך און בעט זיך:

— יודישע קינדער לאָזט מיך, איך דאַרף אַהיימברענגען מיינע אייניקלעך די „ספּראָוואַנ-קעס“ פאַר דער „כאַינקע“...

הערט מען דאָס ווערט אַזוי נאַריש אויף דער נשמה און אַזאַ מין רחמנות צעלעגט זיך היגטער'ן האַרצ'ברעט און עס ווילט זיך איהר זאָגען:

— ליבע באָבעשי איהר האָט דאָך אַזעלכע איינפאַכע, כשר'ע מיטלען אייערע אייניקלעך ליכטיג צו מאַכען! איהר האָט דאָך אַזעלכע תמימות'דיג-נאַאיווע כשר'ע חנוכה-ליכטלעך פאַר אייערע תמימות'דיג - נאַאיווע, גאָט די נשמה שולדיגע אייניקלעך! — ציגדט זיי אָן, באָבעשי אָט די ליכטעלעך און דערצעהלט זיי מעשה'לעך פון אַמאָל, פון קינדער אין יודישען גייסט דער-צויגענע פון קינדערלעך יודישע, מיט יודישע לויטערע פייערלעך אין די אויגען, און פלאַקער'ס אין די הערצער! — טוט דאָס, באָבעשי, אי עס וועט אייך קאָסטען ביליגער, אי איהר וועט אייך נישט דאַרפען פערנצהמען מיט אַזעלכע זאַכען, וואָס איהר אַליין בעטראַכט זיי פאַר — נאַרישקייטען!..

* * *

—נו, הער רעדאַקטאָר, האָט מען געדאַרפט אָנשרייבען אָט די נאַרישקייטען?

— נאַרישקייטען!

D–ski.

אַרטיסט שלמה קוטנער ווערט געזונט

מיר לעזען אין דעם ריגער „סעגאָדניאַ“: „דער בעוואוסטער יודישער אַרטיסט ש. קוטנער, וועלכער האָט די לעצטע פאַר יאָהר געשפּילט אין לעטלאַנד און אין ריגע, איז שוין זייט עטלי-כע חדשים קראַנק. ער האָט בעקומען אַ נערוועז-קראַנק, צו וועלכער עס האָט זיך צוגעשלאָגען אַ שווערע מאַגען-קראַנקהייט. נאָך אַ לענגערער קור איז געלונגען פּסיכיש דעם קראַנקען איינגאַנצען אויסצוהיילען. זיין נערווען-סיסטעם איז איצט אין פולער אָרדנונג, אויך אין איבריגען האָט זיך זיין געזונד-צושטאַנד אויף אַזוי פיל פעבעסערט, אַז מען האָט דעם קראַנקען שוין ערלויבט אויפצו-שטעהען פון בעט.

קוטנער אַליין ערקלערט זיין קראַנקהייט מיט די איבערלעבענישען אין די לעצטע פאַר יאָהר אין ריגע. נאָך ביז איצט זאָגט ער, יעדעס מאָל, ווען עס הויבט זיך אויף דער פאָרהאַנג, כאַפּט איהם אָרום אַ נערוועזישער ציטער עס איז אפילו איבריג מען זאָל איהם זאָגען ווי עס האַלט דער זייגער, ער פיהלט די שעה מיט די נערווען.

מען האָפט, אַז קוטנער וועט אינגיכען קענען פאַרלאָזען דאָס שפּיטאָל און איבערגעהען אין זיין וואוינונג.

יורידישע עצות

אין דער הייגער אָפּטיילונג פון די רע-דאַקציע פון „נייעס פאָלקסבלאַט“ ענטפערען אויף יורידישע פראַגען, וואָס האָבען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

> **קופּאָן**
>
> **יורידישע אָפּטיילונג**
>
> **פון „נייעס פאָלקסבלאַט“.**
>
> מיט רעכטלעכער אנ'אָנפרעגען אויף אַ יורידישע עצה, דאַרף מען צושיקען דעם קופּאָן מיט דער דער פראַגע, און די אַנפרעגע מוז אונטערגעשריבען, אויף אַנטפערען וועט קומען, וואָס קען אָנגעגעבען ניט בענוצט ווערען.

10162 א. לעווין:

דער אומשטאַנד, אַז דער מערשפּילטער צד איז אָנערקענט געוואָרען ביי אַרימקייט-רעכט, בעפרייט איהם נאָך נישט פון דער פליכט אומ-צוקערען זיינעם געווינענדען צד די פּראָ-צעס-קאָסטען.

וויבאַלד אין אַרויסגעטראָגענעם אורטייל איז די סומע פּראָצעס-קאָסטען נישט צוגעמשפּט געוואָרען, מוז דער פּעראינטערעסירטער צד בעזונדער איינקלאָגען.

אַזאַ פּרעטענציע ווערט פּערעלטערט אין משך פון 6 חדשים נאָך דעם, ווי דער אייגענט-ליכער אורטייל ווערט פּולקרעפטיג.

10163 איקס פון וואַרשע:

איהר שטעלט די פּראַגע אין אַ צו אַבסטראַק-טער פאָרם. מען דאַרף קודם כל וויסען וועגען וואָס פאַר אַ וועקסעל בעל-חוב ס'האַנדעלט זיך, צי וועגען אַנ'אויסשטעלער אָדער זשיראַנט, ווען און וואו די וועקסלען זענען געווען צאָהלבאַר, אויף וואָס פאַר אַ סומע זענען זיי געוואָרען אויסגעשטעלט.

ווען איהר וועט אונז בנוגע אָט די אַלע פּרטים גענוי ערקלערען, וועלען מיר אייך קענען געבען אָנווייזונגען, וואָס פאַר אַנ'אַקציע איהר זאָלט געגען בעל-חוב אונטערנעמען און ווי אַזוי איהר זאָלט די אַקציע פיהרען.

10164 אַ שטענדיגער לעזער R. H.

10165 ליפּמאַן:

10166 אַ גרופּע טאָרג-שטייער:

מעגען אייערע ענינים דאַרפט איהר זיך פּעה-שטענדיגען מיט אונזער יוריסט טעגליך פון 3—5 נאָכמיטאָג מיטבהעגנענדיג די צייטונג.

10167 לייזער דוד:

נישט אמת, אַז דער סקאַרב קאָן נישט צו-טרעטען צו דער היפּאָטעק, ווי באַלד אויף קיין אַנדערען אופן וועט זיך ביי אייך נישט איינ-געבען אויפצומאָהנען דעם שטייער-חוב.

10168 ניטש:

דאָס שליסען אַנ'אַקט אינטערציזיע פאָדערט נישט פון צוקונפטיגען פאָרפאָלק קיין בעזונדערע רעכטליכע בעדינגונגען.

אויב די מינדיעהריגקייט האָט נישט גע-שטערט צו שליסען חתונה-אַקטען, ממילא שטערט זי אויך נישט צו שליסען אַנ'אַקט-אינטערציזיע.

נישט מעהר פונקט אַזוי, ווי צו שליסען די חתונה-אַקטען האָט זיך געפאָדערט, די הסכמה פון די עלטערן, פונקט אַזוי מוזען אויך די על-טערן אָנוועזענד זיין בעת'ן צוזאַמענשטעלען דעם אַקט אינטערציזיע.

10169 דאָרע ג.

נישט מיט'ן טויט פון הויזווירט און אויך נישט מיט'ן טויט פון לאָקאַטאָר ווערט אַ דינג-אָבמאַך אויפגעלעזען.

דאָס לאָקאַטאָרען-רעכט אויף אַ וואוינונג נאָך אַ פאַרשטאָרבענעם לאָקאַטאָר געהט ממילא אויטאָמאַטיש איבער צו די איבערגעבליבענע קינדער און אפילו אויך אייניקלעך, אויף וויפיל פערשטעהט זיך זיי האָבען נאָר געוואוינט צו-זאַמען אין מאָמענט פון זיין טויט.

10170 טענענבוים:

קיין לאָדזער רעזידענט איז בשום אופן נישט בערופען צוזאַמענצושטעלען אַזאַ קויף-אַקט.

דאָס מוז געמאַכט ווערען דוקא אויפ'ן אָרט, וואו די היפּאָטעק פון הויז געפינט זיך.

10171 י. ב.

טאַמבעראַציע ווערט נישט אויסגערעכענט אין דער רשימה פון די מלאכות, וועלכע אונטער-ליגען די בעשטימונגען פון דער פאַראָרדנונג וועגען אינדוסטריע-געזעץ.

איבעריגענס שרייבט אונז, מיט וואָס פאַר אַ מאַטעריאַל איהר טאַמבורירט.

דער נייער „אַרדט“

ערשטער פּראָגראַם „קוים מיט צרות“

א גרויס געשעהעניש איז פֿערבייגעגאַנגען פאַר דער לאָדזער יודישער געזעלשאַפט כמעט אומבאַ-מערקט: צוזאַמען מיט דער ערעפנונג פון „ארדט“ איז פאַרגעקומען דער הנוכת-הבית פון א בייעם טעאַטער-ווינקעל, וואו — וואָלען מיר האָפען — וועט שוין בעקומען א שטענדיגען מקום מנוחה א יודיש טעאַטער אין לאָדז. דאָס נייע טעאַטער איז אפילו זעהר בעשיידען אין פֿערהעלטניש צו די בעדערפֿניש פון יודישען לאָדז, אבער ס'איז זעהר א שעהן און עסטעטישער ווינקעל ביי אונזערע בעדינ-גונגען, און אונבעדינגט דאַרף אויסגעדריקט ווערען אנערקענונג פאַר די פערזאָנען, וועלכע האָבען דורכגעפיהרט צום אויסבוי פון דעם בנין. מיר ווייסען אבער הערוויל נישט וועמען די ראָיגע אנערקענונג אויסצודריקען, ווייל פון אלע רעדעס בעת דער עפֿע-נונג, האָבען מיר בשום אופן נישט געקאָנט דער-געהען, וואָס איז די יודישע טעאַטער-געזעלשאַפט און ווער איז דער „טעאַטער-קאָמיטעט“.

ביי דער ערעפנונג פון „ארדט“-סעזאָן זענען געהאַלטען געוואָרען 3 פייערליכע רעדעס: פון קינסטלערישען לייטער, דיכטער מ. בראָדערזאָן; דיר. סטרוגאַטש און דער פאָרשטעהער פון „טעאַ-טער-קאָמיטעט“ ה' מ. פּערער, פון די אלע פּראָ-גראַם-רעדעס, האָט מען נישט געקענט אַרויסדרינ-גען די פּראָגראַם-ליניע פון בעניטען און אַפּגעפרישטען „אַרדט“. אפשר האָבען די רעדנער, וועלכע האָבען דאָן דעם עניין געוואָרפט בעריהרען, רעדפון נישט געוואָרט, ווייל דאָס ערשטע פּראָגראַם „קוים מיט צרות“ האָט נישט קיין קלאָרע פּראָגראַם-ריכ-טונג ווייל טיפע דאָך נישט פיהרען קיין צלייכע מיטיע פון אזא פערל, ווי ס'איז בראָדערזאָנס „דער אייביגער וואַנדערער“ ביז יעם „ווייטען קוק“, אהער פון דער ממש גילדענער „גאָלדענער פּאַווע“ ביז די „חסידים-קאָזאַקען“. און טאַקע דער ראַזיגער שאַרפער קאָנטראַסט צווישען איין און אנדערען נומער, איז דער גרעסטער חסרון פון פּראָגראַם, וועלכער איז אין, אלגעמיין א זעהר הארציגער, גע-פעלט און וועט לאַנג געפעלען דעם עולם.

דער נייער „ארדט“-אַנסאַמבל בעשטעהט איצט פון רוטינירטע אַרטיסטישע כוחות מיט פעסט געשטעלטע סטאַושען און פּאָזיציעס אויף דער יו-דישער בינע, אבער אויך אינ'ם שפּילען פון די אַרטיסטען האָט געפעהלט די פּראָגראַם-איינהייט-ליכקייט, ווען רושינאַן האָט געפּרובט ווייטער צו פיהרען די ליניע פון פּלאַסטיק און מאַרהעניזם, האָט ראָס רייכענבערג אינגאַנצען נישט אויפגענומען און פּאַטאַשינסקי האָט געטון אַזוי, ווי ער וואָלט געוואָלט מאַכען פּאַראַדיע דערפון. די איינצעלנע נומערען זענען אויסגעפיהרט געוואָרען מיט גרויסע אַרטיסטישע רוטין און פלייס.

סטרוגאַטש איז אַנ'אַרטיסט מיט גרויסען טאַ-לענט, ערודיציע און פערשטענדעניש, סיי אין דער „גאָלדענער פּאַווע“, „מאַטעלע“ אָדער „מנשה“ (דריי פערשידענע כאַראַקטערען) האָט סטרוגאַטש בעוויזען, אַז ער איז א גרויסער אַרטיסט און צו זיינע אלע מעלות בעזיצט ער נאָך א זעהר פיינע און אנגענעהמע שטימע.

מאַלווינאַ ראַפאַעל האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר א זעהר פעהיגע, טעמפּעראַמענטפולע און גוטע סוּבּרעטען, זי האָט א זעלטענע דיקציע, א גוטען יודיש, טאַנצט און זינגט. „מאַטעלע“ איז אין איצטי-גען פּראָגראַם איהר קרוין-נומער, אבער אויך „ליבקע טאַך“ איז זעהר פיין און פּרעציז אויסגע-פיהרט געוואָרען, ראַפאַעל דאַרף זיך אבער אונבע-דינגט בעפרייען פון בילינגען שאַרוש, וועלכער שטערט נאָר אין איהר ערפאָלג.

שיינע-מרים האָט שטאַרק ענטוויקעלט איהר טאַלענט, די ראָזיגע אַרטיסטען עקספּערימענטירט אויף פערשידענע געביטען פון דער טעאַטער-קונסט און מע זמוז מודה זיין, אַז ס'געלונגט איהר. איהר „מעשענער לייכטער“, אַרער איהר ראָל אין דעם „אייביגען וואַנדערער“ זענען די געביטען, וועלכע שיינע מרים דאַרף זיך, לויט אונזער מיינונג, ווידמען. דערביי איז דאָך גאָרנישט געמינערט געוואָרען אין איהרע ראָלען אין „קוצעניו-מוצעניו“ (צוזאַמען מיט רושינאַנען) און אין „קוים מיט צרות“ (צוזאַמען מיט מאַלווינאַ ראַפאַעל, זוצאַנאָוויטש און רושינאַן).

מאַריאַ ראַלסקאַ איז א געווינס פאַר'ן יודישען טעאַטער: א שעהנע, שטאַרקע אנגענעהמע שטים מיט גרויסע מעגליכקייטען אין דער „גאָלדענער פּאַווע“, „ווי א בלום“ און „פּאַסטוכער“ האָט זיך אַרויסגעוויזען פון דער בעסטער זייט.

רושינאַן טרעט מיט זעהר גרויס ערפאָלג אַ-רויס אין אַבּאַושאַנעקס א גוטען מאַנגלאַ..

זוצמאַנאָוויטש האָט א גוטע שטים, וועלכע מוייט זיך אַרויס אין די „פּאַסטוכער“. ער דאַרף בילדען זיינע, מיטעל-לאַגען (ווי פּאַכמענער זאָגען).

פּאַטאַשינסקי און רייכענבערג האָבען בעגלייט די אַנסאַמבל-נומערען.

אין אלגעמיין — זעהר א גוטע פאָרשטעלונג, צו וועלכער ס'האָבען פערשטעהט זיך צוגעלעגט זייערע רוטינירטע הענד דער קאָמפּאָזיטאָר דוד בייגעלמאַן און די קונסטמאָלער רינה מאַטוס און ש. בלום.

מאַנגערבליט אַלס קאָנפֿעראַנסיע איז א גוטער דערצעהלער און זיין ראָל ערפילט ער אויפ'ן בעס-טען אופן.

י. דאַנקין

די שפאנענדע לעבענס-געשיכטע פון אל. דזשאלסאן

דעם בעריהמטען זינגער און קינא-ארטיסט, וועמענס פאטער איז געוועזען חזן אין א ליטוויש שטעטיל

2.

פון סרעדניקע ביז וואשינגטאן

ארימע יודען אין רוסלאנד פלעגען פון פאהרען קיין אמעריקא. אזוי איז דאס היינט, און אזוי איז דאס געווען אין יענער צייט אויך. די קריסטליכע שכנים אין סרעדניקע זענען גראד געווען שטילע, גוטמוטיגע מענשען, מיט וועלכע די יודען זענען אלע מאל גוט אויסגעקומען. מען האט אין סרעדניקע נישט געוואוסט פון פאגראמען אדער פון אנטיסעמיטישע צרות. אבער די יודען האבען שרעקליך געליטען פון די צארישע טשינאווניקעס, ציווילע און מיליטערישע, און אהן כאבאר האבען זיי א יודען דעם קאפ נישט געלאזט אויפהויבען.

דער חזן יואלזאן האט אלזא אויך געבענקט צו פאהרען מיט זיין פאמיליע קיין אמעריקא. אבער ס'איז נישט אזא גרינגע זאך פאר א יודען זיך ארויסצורייסען פון רוסלאנד. אז מען איז שוין אפילו פריי פון מיליטער, איז ערשט די פראגע ווי אזוי צו קריגען א פאספארט.

אבער א יונגערער ברודער פון „אל'ס" מוטער, חיים, האט איינמאל פאר אלע מאל בעשלאסען, אז ער מוז פאהרען קיין אמעריקא. האט ער אפגעמאכט מיט א שכן, חיים יאסעל, וועלכער איז געווען דער „קאפיטאן" פון א פליט, וואס ער האט געפיהרט אויפ'ן ניעמאן קיין אסט-פרייסען, אז ער זאל איהם, חיים'ען, מיטנעהמען אויף זיין פליט אלס ארויסהעלפער און ווען מען איז אנגעקומען קיין דייטשלאנד, איז חיים ארויס פון פליט און האט זיך אריבערגעכאפט קיין אמעריקא.

באלד נאכדעם האט אויך דער סרעדניקער חזן בעשלאסען ארויסצוכאפען זיך פון רוסלאנד און זוכען זיין גליק אין אמעריקא. ער איז אוועק קיין דייטשלאנד, אויף דעם זעלבען אופן ווי זיין פרוי'ס אנקעל, אלס ארויסהעלפער אויף חיים יאסעל'ס פליט. איידער ער איז אוועקגעפאהרען האט ער אנגעטון אלטע, פערשמוצטע קליידער, ווי עס טראגען די, וואס פאהרען מיט פליטען. ער האט זיך צושויבערט די שעהן פערקעמטע שווארצע האר. דאס פנים האט ער זיך אזוי פערשמירט, אז ער האט אויסגעקוקט פעט און שמוציג. דערנאך האט ער זיך צוקושט מיט זיין פרוי און קינדער, וועלכע האבען שרעקליך געוויינט. ער האט גענומען זיין פעקל אויף די פלייצעס און איז אוועקגעגאנגען צום פליט, וועלכער האט איהם, מיט עטליכע קלעפ מיט די רודערס, אוועקגעפיהרט פון סרעדניקע און פון רוסלאנד.

ביי דער דייטשער גרעניץ האט ער נישט געהאט קיין סך שוועריגקייטען. אויב א רוסישער אימיגראנט איז נאר געווען געזונד און נישט צו אלט, האט ער אפילו געמעגט האבען א פאלשען פאספארט, וואס די דייטשע בעאמטע האבען גלייך דערקענט, האבען זיי איהם דורכגעלאזען מיט א שמייכעל. ווי איינער רעדט: דער צאר האט שוין ווידער פערלוירען א גוטען סאלדאט...

פון האמבורג איז אל דזשאלסאן'ס פאטער געפאהרען קיין ניו יארק, וואו ער האט זיך אפגעמאטערט א שטיקעל צייט און דאן איז ער אוועק קיין ניו-בורג, נ. י. פון ניובורג איז ער אביסעל שפעטער געפאהרען קיין וואשינגטאן, וואו ער איז שוין פערבליבען אויף שטענדיג.

אין וואשינגטאן האט ער געהאט א קליינע שטעלע אין א שוהל און ער האט אין די ערשטע פאר יאהר זעהר ווייניג פערדינט. צו זיין פרוי האט ער געהאלטען אין איין שרייבען: נאך אביסעלע, נאך אביסעלע, האב געדולד. גאט וועט העלפען און איך וועל אייך אריבערנעהמען קיין אמעריקא.

ענדליך אין א ווינטערדיגען טאג פון יאהר 1894, איז אנגעקומען פונ'ם טאטען א בריף מיט געלד, שיפסקארטען און א בעפעהל: „קומט"!

ווען די חזנ'טע מיט איהרע פיער קינדער און מיט די פעק און פעקלעך האבען זיך אריינגעזעצט אין וואגען, וואס האט זיי בעדארפט אפפיהרען צו דער באהן-סטאנציע אין קאוונע, איז גאנץ סרעדניקע זיך צוזאמענגעקומען. מ'האט געקלאגט, געוויינט, געלאכט, זיך הונדערט מאל צוקושט, געוואונשען א גליקליכע רייזע, ביז דער וואגען האט זיך נעגעבען א ריהר און — וויא! מיר פאהרען קיין אמעריקא!

ס'איז געווען א ביטערע קעלט און די חזנ'טע האט איהרע קינדער איינגעדעקט אונטער פעק מיט שטרוי און בעטגעוואנד און אנדערע זאכען. דער וואגען האט זיך געשלעפט א האלבען טאג און א גאנצע נאכט, ביז ער איז ענדליך אנגעקומען קיין קאוונע. די פאמיליע איז אריינגעשטיגען אין דער באהן, וואס האט זיי אוועקגעפיהרט צו דער דייטשער גרעניץ, און פון דארט האט זיי אן אנדער באהן אוועקגעפיהרט צו דער שיף אין האמבורג.

אט אזוי איז אליה יואלזאן — דער היינטיגער בעריהמטער „אל" דזשאלסאן — אנגעקומען אמעריקא.

ווען זיי האבען דערזעהן זייער פאטער, וועלכער איז שוין געווען א פאלנער אמעריקאנער „ראבינער", האבען זיי זיך געשעהמט צו קוקען איהם אין די אויגען. זיי, די ארימע אימיגראנטען פון ליטע, — און ער — א שעה'ער אויסגעפוצטער אמעריקאנער!

אבער זיי האבען זיך באלד צוגעוואוינט צו זייער „אמעריקאנער" טאטען און זיי אליין זענען באלד אויך געווארען „אמעריקאניזירט".

די קינדער זענען געגאנגען אין פאלקס-שול און האבען אויך געלערנט העברעאיש אין א וואשינגטאנער תלמוד תורה. דער פאטער פלעגט זיי מיטנעהמען מיט זיך אין זיין שוהל און אין דער-היים האט ער זיי געלערנט זינגען „חזני'שע שטיקלעך". ער האט גלייך געוואוסט, אז זיינע זיהן וועלען אין אמעריקא נישט אויסוואקסען קיין חזנים, אבער ער האט זעהר ליב געהאט מוזיק און געזאנג און האט געוואלט דיזעלבע ליבע איינפלאנצען אין זיינע קינדער.

(סוף מארגען).

אויף די וואנדער-וועגען

ענדע פון 3-טע זייט).

עס האט זיך אנגעפאנגען א סדרה באנקראטען, מען צאהלט נישט קיין חובות, קיין מזומנע געלד איז נישטא, מען זאגט אפ די אנגעשטעלטע פון די געשעפטען און געווערקשאפטען. פיל פירמעס ליקווידירען זיך, און די ארמעי ארבייטסלאזע וואקסט. דער ברויט-עקספארט אויף וולאדיוואסטאק (כינעזיש רוט) דורך וולאדיוואסטאק אויף די וועלט-מארק האט זיך אפגעשטעלט און הונדערטער מעקלערס יודען, וועלכע האבען נאך גאר נישט לאנג געלעבט בכבוד'יג ארום ברויט-האנדעל זענען געבליבען אהן ברויט. א חוץ דעם לאזען די כינעזער נישט פאהרען אויף די זייטיגע וועגען און דערפאר די אויפקויפער נישט-כינעזער אויך דער פעל-האנדעל (פעלען פון די היות) לעבט איבער א קריזיס דורכ'ן פערשליסען די מאנגאלישע גרעניץ און פיל גרויסע פעל-פירמעס פערקירצען און רעדוצירען די אנגעשטעלטע, שוין נישט רעכענענדיג די פיל ארבייטסלאזע, וועלכע זענען געבליבען פון די ליקווידירטע צעהנדליגער זאווידעטישע האנדעלס-אנשטאלטען. דער גרעסטער טייל וועלכע זענען געוועזען יודען און זענען געזעסען אויף פעסטע און גוט-בעצאהלטע פלעצער, עס זענען אנגעלאפען קיין כארבין פיל יודען פון די כינעזיש-סאוויעטישע גרעניץ-פונקטען און פון די נעהנטערע גרטער פונ'ם פראנט. פון די דריי הונדערט יודישע פאמיליעס פון שטאט מאנדזשוריען זענען נישט געבליבען קיין צעהנדליג. אויף אזא אופן איז פאר די לעצטע חדשים בעזונדערס פערשארפט געווארען די פראבלעם פון אייסוואנדערונג נישט נאר פאר די קאטעגאריעס וועלכע האבען כסדר געהאלטען אין אייסוואנדערען און ארויסוואנדערען, נאר אויך פאר א גרויסען טייל פון די שיכטען, וועלכע האבען נאך נאר נישט לאנג מיט עטליכע חדשים צוריק רוהיג און פונדאמענטאל געלעבט און האבען לחלומין נישט געטראכט דאס עס וועט זיך אנרוקען אזא מין אומגליק. די לאגע ווערט נאך ערגער און שארפער דורך דעם וואס מען זעהט קיין ענדע נישט צום קאנפליקט, עס ליידט נישט נאר די אראפעאישע בעפעלקערונג נאר אויך די כינעזער. די באנקראטען, נויט, ארבייטסלאזיגקייט, ווערגען אלעמען, אמת, כארבין און צפון-מאנדזשוריע האבען פאר די לעצטע יאהרען געגעבען א גרויסע אויסוואנדערונג פון יודען, נאר דער גרעסטער טייל איז געווען נישט קיין ארטיגע כארבינער יודען, נאר אנגעקומענע דורכוואנדערער. עס פלעגען קומען אפילו פיל פון אייראפעאישען רוסלאנד צו פאהרען דורכ'ן ווייטען מזרח קיין אויסטראליען, ווען דער וועג איז פיל נעהנטער ווי דורך אייראפא. פרויען, קינדער און עלטערן פון אמעריקאנער יודען, וועלכע וואוינען אין די וועסט שטאטען פון קאליפארניען קלויבען אויך אויס זייער וועג אויף אמעריקא דורכ'ן ווייטען מזרח און יאפאן שוין נישט-רעדענדיג וועגען די פיל אנקומענדיגע און ארטיגע יודען, וועלכע זוכען צו וואנדערען און זיך איינארדנען אין א רוהיגען ווינקעל, וואו מען זאל קענען דעם קאפ אנשפארען און געפינען א רוהיג שטיקעל ברויט, פיל פאהרען אין די לענדער פון דרום-אמעריקא. נאר נאך מעהרער האבען זיך אפגעזוכט און אליין געשאפען נייע היימען אין די נעהנטערע ערטער אויף די אינזלען פון בריטישען, פראנצויזישען און האלענדישען אינדיען. אויף די נאהענטע פיליפינען, עס איז אויסגעוואקסען א יודישער ישוב אין מאנגאליען, וואו מען קען ארבייטען און האבען א שטיקעל ברויט. שווערער איז די איינוואנדערונגס- און ארבייטס-מעגליכקייטען אין יאפאן, וואו די רעגירונג פארערט פונ'ם איינוואנדערער בעווייזען 15,000 יען, וועלכע נישט יעדער וואנדערער פערמאגט. נאר דאך געפינען זיך ביי היינטיגען טאג אביסעל יודען אויך אין יאפאן און פערדינען נישט שלעכט. פאר די לעצטע עטליכע יאהר האבען זיך געשאפען אין צענטראל און דרום-כינא בעריימטע יודישע קהלות פון אויסגעוואנדערטע כארבינער יודען. די יודישע קהלה אין מוקדען וואקסט, א גרויסער יודישער קיבוץ אין טיענצין, די יודישע בעפעלקערונג אין שאנכאי וועלכע האט מיט פינף יאהר צוריק געצעהלט קארגע אכט הונדערט נפשות, האט ביי היינטיגען טאג א בעפעלקערונג פון קרוב פינף טויזענד רוסישע יודען, וועלכע זענען אלע פריהער דורכגעגאנגען דעם כארבינער פילטער. אמת, אויך פון שאנכיי און די איבעריגע פונקטען נעהט א גרויסע יודישע עמיגראציע אויף דרום-אמעריקא, אויסטראליען, און אינדיען, מען פאהרט אויך קיין דרום-אפריקא, נאר דעם צופלוס פון יודען אין די נייע קיבוצים איז פיל בעדייטענדער ווי די עמיגראציע פון דארט, נאך אלעם דעם מוז מען אבער קאנסטאטירען, דאס די איינוואנדערונג און אויסוואנדערונג פון די אלע ניי-געבילדעטע יודישע קיבוצים אויפ'ן ווייטען מזרח טראגען בלויז א לאקאלען כאראקטער, אדער בעסער געזאגט א אינערליכע איבערוואנדערונג. פון סיביר, טיילווייז אויך פון רוסלאנד און סאוויעטישען ווייטען מזרח קומט מען קיין כארבין און פון כארבין לאזט מען זיך ווער עס קען זיך דא אויפ'ן ארט נישט איינארדנען) קיין צענטראל און דרום-כינע, מאנגאליען, אינדאזיען א. א. וו.

(פ—ן)

זאל פילהארמאניע: נא-וואטאווסקא 20. דאנערשטאג, דעם 2. יאנואר 1930, 8.30 אוונט

לכבוד חנוכה! א גראנדיעזער

יודישער מוסטער-קאנצערט

ס'נעהמען אנטייל די בעסטע יוד. קינסטלער-קרעפטען, וועלכע פוילען פערמאגט.

1) די גלענצענדע פאלקס-זינגערין **זמרה זעליגפעלד**

2) דער פרעכטיגער זינגער, אבער-קאנטאר פון דער ווארשאווער טלאמאצקער סינאגאגע **מ. קוסעוויצקי**

3) ער בעריהמטער וויאלין-קינסטלער **פראפ. אלעקסאנדער קאנטאראוויטש**

4) דער בעקאנטער פיאניסט **פראפ. איגנאצי שטערלינג.**

ס'וועלען אויסגעפיהרט ווערען: די שענסטע, רייכסטע און נייעסטע ליד'ישע און ראמאנטישע לידער, חסידישע מאטיוון פון יודישען פאלקס-אוצר, די פאפולערסטע אפערן-פרעמיערס, נאציאנאלע געזאנגען, הומאריסטישע ושאנר-לידער, חזנ'ישע קאמפאזיציעס און די מאדערנסטע שלאגערן פאר וויאלין און קלאסישע מוזיק.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

Dr. med. I. WAJNBERG

Cegielniana 47, tel. 26-02

צוריקגעקעהרט

אינערליכע קראנקהייטען.

ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען. בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג-זון.

יעדען טאג פון 3—5 נאכמיטאג.

ס'געיעג נאכ׳ן שאטען

4) (סענסאציאנעלער ראמאן)

— איך ווייס נישט, וואס די מאמע האט אייך געזאגט — האט נעללי געענטפערט — נאר אפען גערעדט, בין איך שוין געווען האלב-אויסגעטון, ווען מ'האט מיר געמאלדען, אז איהר זענט געקומען. איך האב זיך גלייך אנגעטון, און אט בין איך דא. ווען זאך בין פערבייגעגאנגען דעם פאטער'ס צימער האט מיך דער פאפא אפילו א פרעג געטון, וואס איך איל זיך אזוי?

וואלדמאן האט א שמייכעל געטון, און ווען זיין פנים האט געשמייכעלט האט ער בכלל בעקומען אן אנדער אויסזעהען: די אויגען זיינע זענען געווארען וואריגע און מילדע.

— איהר און אייער מוטער זענט שטענדיג גוט צו מיר! — האט ער זיך אפגערופען מיט א פערגוניגונג. — אבער איך וויל אייך זאגען צוליב וואס איך בין געקומען. אין אנהויב נייע וואך מאך איך אנ'אינטערעסאנטען עקספערימענט אין א גרויסער טעקסטיל-פאבריק אין לאדז. דער עקספערימענט וועט געמאכט ווערען ביינאכט, און ער זאל זיין זעהר אינטערעסאנט. דעריבער וויל איך אייך פרעגען צי וואלט איהר זיך נישט ארורכגעפאהרען מיט מיר קיין לאדז?

— א, מיט פערגעניגען! — האט נעללי צופרידען אויסגערופען.

— איך לאדען איין אייך אלע בייצוואוינען דעם עקספערימענט...

— אויסגעצייכענט!

— הייסט עס, די זאך איז ערלעדיגט?

— פאר זיך גאראנטיר איך. די מאמע, בין איך איבערצייגט, וועט אויך זיין צופרידען פון דער געלעגענהייט! מיר וועלען זיכער פאהרען!

נעללי האט אזוי אונטערגעשפרונגען.

— און אייער פאטער... דער הער ליפאווסקי קאן פאהרען מיט אונז?

— פאר איהם איז מיר שווער צו ענטפערען... איך ווייס נישט, צי וועט ער פריי זיין. ער געהט אפט ביינאכט אין קלוב אריין, און ווערט דארט פערפאלען... ער פערשפילט דארט אפט דאס גאנצע געלד, וואס ער נעהמט מיט זיך... דאס ארט איהם אבער נישט, ווארום ער האט אפילו ליב צו פערשפילען...

נעללי האט גערעדט פרעהליך און האפערדיג, אבער דניאל'ס פערזארגטער בליק האט זי אביסעל איבערראשט.

— אפשר וועט אייך געלונגען איהם צוצורעדען, — האט זיך דניאל אפגערופען ווייך אבער צוריקגעהאלטען — מיר איז אומבעקוועם איהר זאלט פאהרען אהן זיין בעגלייטונג... איך רעכען, אז ער וועט מיטפאהרען מיט איך...

— ווארט צו, ער האט זיך נאך נישט אויסגעשלאפען. איך וועל איהם באלד ברענגען אהער, און איהר אליין וועט איהם פרובען איבערצייגען. איהר האט דאך א שטארקען כוח צו איבערצייגען. איך בין זיכער, אז ער וועט זיך אפזאגען פון זיין נארישען קלוב, און מיטפאהרען מיט אונז. דער קלוב — דאס איז דאך זיין איינציגע שוואכקייט, און איך מיט דער מאמע דולדען זי...

זי איז שנעל ארויסגעלאפען פון צימער, און אין א ווייל ארום צוריק אנגעקומען, שלעפענדיג פאר'ן האנד דעם פאטער.

— אט איז ער!... ער האט נישט געוואלט, אבער איך האב איהם פארט געבראכט. איצט, הער וואלדמאן ווענדט זיך עס נאר אין אייך. דערצעהלט איהם, וואס איהר האט מיר דערצעהלט, און אויב ס'וועט אויף איהם נישט ווירקען, וועל איך איהם שוין מעהר קיינמאל נישט לאזען געהן אין קלוב אריין.

ליפאווסקי האט פריינדליך געדריקט דעם יונגענמאן די האנד.

— ס'ארא גוטע נייעס האט איהר אונז געבראכט, הער וואלדמאן? נעללי איז עפעס אזוי ענטציקט, אז איך דערקאן זי נישט.

דאניעל האט געגוי דערקלערט וועגען דעם עם האנדעלט זיך, און ווידערהאלט די איינלאדונג.

ליפאווסקי האט זיך פערטראכט א גלעט געטון ביי דער גאמבע.

— הם — האט ער א ברום געטון — אייערע אנ'עקספערימענט... זעהר אינטערעסאנט... ווען וואלט איהר וועלט עס זיין?

— מאנטאג.

— מאנטאג ביינאכט?

— יא, מיר וועלען פאהרען נאכמיטאג.

— און צוריקקומען וועלען מיר ווען?

— דינסטאג אינדערפריה.

— דינסטאג אינדערפריה?

— איך רעכען...

— עס טוט מיר זעהר לייד, הער וואלדמאן... איך וואלט גערן מיטגעפאהרען, נאר איך... כ'האב מורא, אז כ'וועל נישט קענען!... ניין, כ'קען בשום אופן נישט!... די דאמען וועלען זיכער פאהרען, אבער איך קאן נישט.

— אך, פאפא! — האט נעללי מיט פערדרוס אויסגערופען.

— עס פערדריסט מיר אויך, קינד מיינס, אבער איך קאן ליידער, נישט אנדערש... איך האב צוגעזאגט צו זיין אין אנ'אנדער ארט, און איך קאן איצט מיין צוזאג נישט צוריקציהען.

איך האב דערפון שטארק עגמת נפש, הער ליפאווסקי, און מיר דוכט זיך, אז אייך וועט שפעטער אויך פערדריסען, וואס איהר האט נישט אויסגענוצט אזא געלעגענהייט...

— זעלבסטפערשטענדליך, וועט עס מיר פערדריסען... אבער אזוי איז עס... א צוזאג איז א צוזאג...

(פארטזעצונג קומט).

טעלעגראמען

שארפער קאנפליקט צווישען סענאט-מארשאלעק און סענאט-אפאזיציע

אריינגעטראגען אנ׳אונצוטרוי-וואטום פאר דעם סענאט-מארשאלעק

וו א ר ש א, 30 (טעלעפאניש פון אונזער ביים-קארעספאנדענט). אויף דער היינטיגער זיצונג פון סענאט, איז געקומען צו א שארפען קאנפליקט צווישען דעם סענאט-מארשאלעק און די אפאזיציע. ס׳האט זיך געהאנדעלט וועגען דעם, צי מען זאל בעטראכטען די אלע פראגען, וועלכע זענען אריינגעפלאסען פון סיים און מען האט זיי נישט בעוויזען צו בעטראכטען אין משך פון די 30 טעג. דער סענאט מארשאלעק און אויך דער ב.ב.-קלוב זענען געווען דערפאר, אז די דערמאהנטע פראגען זאל מען יא בעטראכטען, דאגעגען די אפאזיציע איז געווען אין דער מיינונג, אז דער טערמין איז איז שוין אדורך און מען קען די פראגען מעהר נישט בעטראכטען. עס האט זיך אנטוויקעלט א לעבהאפטע דיסקוסיע.

עס איז צום סוף אריינגעטראגען געווארען געווארען א פארשלאג איבערצוגעהען איבער די דאזיגע פראגען צו דער טאג-ארדנונג. צוליב דעם וואס דער סענאט-מארשאלעק האט דעם פארשלאג נישט געוואלט שטעלען צו דער אפשטימונג האבען אלע לינקע גרופירונגען אריינגעטראגען אנ׳אונצוטרוי-וואטום פאר׳ן סענאט-מארשאלעק.

דער אונצוטרוי וואטום וועט בעטראכט ווערען דעם צווייטען יאנואר.

אדוו. פרידי׳ס רעדע פאר דער אויספארשונגס-קאמיסיע

י ר ו ש ל י ם. 30 (א.ט.א. טעלעגראפיש). אין זיין שלוס-רעדע אין דער אויספארשונגס-קאמיטיע האט דער פארשטעהער פון דער ארץ-ישראל-רעגירונג אדוו. פרידי ערקלערט, אז עס זענען פארגעקומען אנפאלען פון יודען אויף אראבער און פון אראבער אויף יודען. די אראבער זענען געקומען קיין ירושלים זיך שיצען. ווען די רעגירונג וואלט נישט ענטוואפענט די יודען, וואלט דאס נאך מעהר פארשטארקט די קלאגען, אז די יודען ווערען פאוואריזירט.

די פאליציי האט זיך לויט דער מיינונג פון אדוו. פרידי געהאלטען ווי געהעריג. לויט האט געטון אלס, וואס עס איז נאר געווען מעגליך. די ערלויבניש צו דעם בוי ביים כותל איז געקומען פון לאנדאן.

איבערפאלען די ביבליאטעק ביים ירושלים׳ער אוניווערזיטעט

י ר ו ש ל י ם, 30 (י.ט.א. טעלעגראפיש) אונבעקאנטע פארברעכער האבען זיך אריינגעריסען אין דער ביבליאטעק פון דעם מאטעמאטישען אינסטיטוט אין צוגערויבט געלד ביים וועכטער. זיי האבען אויך געוואלט פארברענען די ביכער דאס איז אבער זיי נישט געלונגען.

משוגענע פרוי צינדט אונטער א הויז

און ווארפט זיך אראפ פון 4. שטאק

ב ע ר ל י ן, 30 (ספ. טעל.) אויף אלעקסאנדערשטראסע 26 האט א פרוי אין אנ׳אנפאל פון משוגעת אונטערגעצונדען איהר איינענע וואוינונג נאכדעם ארויף אויפ׳ן 4. שטאק פון ברענענדען הויז און זיך אראפגעווארפען אויף דער גאס, זי האט זיך דערבייי אזוי צוקלאפט, אז זי איז אין א פאר מינוט ארום געשטארבען. די שרפה האט זיך איינגעגעבען צו ליקווידירען נאך א לענגערער שווערער רעטונגס-אקציע.

שטייער-הנחות אין פראנקרייך

פ א ר י ז, 30 (ספ. טעל.) אין פראנצויזישען פארלאמענט איז אנגענומען געווארען א געזעץ-פראיעקט לויט וועלכען עס ווערען געמאכט שטייער-הנחות, פאר אלע, וואס האבען געליטען פון דער מלחמה.

די סומע פון די געשענקטע שטייערן בעטרעפען איין מיליארד 147 מיליאן פראנק.

בײ׳׳ערעפענט קינא-טעאטער

REDUTA

16 קאפערניקא 16 (מילשא)

היינט, דינסטאג, דעם 31-טען דעצעמבער, 6 א זייגער אוונט פייערליכע ערעפנונג

עם ווערט דעמאנ-סטרירט די גרויסע דראמע אונטערן נאמען:

ליבעס-שטראהל

אין די הויפט-ראלען — די בעריהמטע RONALD CALMAN און VILMA BANKY

אויסערן פראגראם :—:—: א פרעהליכע אמעריקאנער קאמעדיע

און אויך פילם-אקטואליטעטען.

ספעציעל געקליבענער ארקעסטער

פרייזען פון די פלעצער פון 50 גר. ביז 1 זל.

א גרויס צימער מיט א בעזונדערן אייננאנג — (מעגליך גלייך פון די טרעפען) אלס סוב-לאקאטאר ווערט זאפארט געזוכט. אפערטן אונטער "H".

Dr. med. **J. Lubicz**

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פארקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער. איינענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: הילצערקעפ אויף פלאטפוסען, קונסט-ליכע פיס, גארסעטען א. ז. וו. עמפפאנגט פון 5—7 אוו. צוריקגעקעהרט.

Dr. med.

J. Sadokierski

סטאמאטאלאג

ספעציאל-ארצט פאר מויל- און קיפער-כירורגיע

צאהנפלייש-קראנקהייטען

רענטגען-דיאגנאסטיק. נעהמט אן פון 3-7.

פיעטריקאווער 164, טעל. 27-83

Dr. med. **M. Lerner**

ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

ZACHODNIA 64, tel. 113-09

נעהמט אן פון 3—5 נאכמיטאג. 13224

Dr. med. LAJCHTER

צאהן-כירורג

Chor. szczęk, dziąseł, podniebienia, języka i t. p.

przeprowadził się

na ZIELONĄ 9, I p. front, tel. 149-66

od $1^1/_2$–5 po poł. 8222

Dr. med. **H. KRAUSKOPF**

א קושעריע און פרויען-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 45, טעל. 113-47

נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אוונט.

Dr. med. J. Szmerłowski

פרויען-קראנקהייט

17 פיעטרקאווער 17

נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג

מאשין-לעכער

[illegible]

[illegible] צעגעלניאנא 29

וויכטיג פאר אינדוסטריעלער און סוחרים!

BIURO-PRAWNICZO-WINDYKACYJNE

„JUSTICE"

w Łodzi, przy ul. Piotrkowskiej 62

ערלעדיגט פינקטליך און געוויסענהאפט זעמטליכע קלאגען, זאבעזפיטשעניעס, נאדזאָרען סאנראוע, אופאדלאשטשען אויף גאנץ פוילען, ספעציעלע פערבינדונג מיט דאנציג, גאליציען און פאמערן. ביטעס ווערען אויך געשריבען אין אלע אוישענדען סארבאווע, סאנדאווע, אפעלאציעס א. א. וו. היפאטעק-אקטען, אינטערציזיעס און שותפות-אקטען ווערען ערלעדיגט דורך פאכמענישע קרעפטען.

יורידישע עצות אומזיסט.

בעמ.: פראטעסטען ווערען אינקאסירט אויף אייגענע קאסטען מיט אכטונג

רעכטס-קאנסולטענטען-ביורא

„JUSTICE"

פיעטריקאווער 62.

כ׳קויף און פערקויף

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייי-מאשינען, גארדעראבען, סאמאווארען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן, נארוטאוויטשא 19

איז מעבעל-געשעפט

(פריוואט-וואוינונג: שענקיעוויטשא 29)

ביי מיר איז שטענדיג דא פארשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

מה שהיה הוא שיהיה,

ומה שנעשה הוא שנעשה!

זא זאלסטו ווייטער קומען צו לויפען אין בעוו.

רעכטסקאנסולענטען-ביורא צו ה׳

מאנעלא, פיעטריקאווער 17

(זאכאדניא 52) טעל. 79-148

וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, ארוואלאניעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין ארויסאגד ראזיעמסשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג

מאנעלא, רעכטסקאנסולענט

פיעטריקאווער 17.

צאהן-ארצט

St. Gelberg

וואוינט יעצט

Zawadzka 14, tel. 108-33

נעהמט אן פון 10-2 און פון 4-7.

השבת אבדה.

איך האב פערלוירען 2 משעקען אויף דער סומע פון 724 זל. צאלבאר דעם 25/12 1929, וועלכער האט פאר קיינעם קיין שום ווערט. דער עהרליכער פינדער הערט געבעטען געגען בעלוינונג אפצוגעבען צו

ש. יאקובאוויטש

קילינסקעגא 61

אנ׳ארט צו שלאפען

פאר 2 יונגעלייט, א זויבער געלעגער פאר 12 זל. א חודש, ווי אויך א פענסטער פאר א פריילייין אויף וואס פאר אנ׳ארבייט עס זאל נישט זיין. צו ערפאהרען אויף נארוטאוויטש 50, ה. גוטפיין

א יונגערמאן

זוכט א פאסטען

אין א געשעפט אדער פאבריק גוטע רעפערענצען. אפערטען אונטער "K. P." אין דער אדמיניסטראציע.

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27

tel. 51-78

הויט און העגעריישע קראנקהייטען און ליבעסהיילאיגטע.

נעמט אן פון 4—7 אין אוונט

Dr. med.

W. EYCHNER

גינעקאלאג-אקושער

זגערזשער 11.

טעל. 34-72

נעמט אן פון 6—8 אוונט

עלטערן!

אין מיין חדר=שולע ווערען נאכמיטאג אננענומען

קינדער, וואס לערנען אין פאלקסשולען צו לערנען: חומש, רש״י, תנ״ך, משניות, גמרא, תוספות, רעדען און שרייבען העבראאיש און יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען. ס׳ווערען אויך אנגענומען אנפאנגער וואו ס׳ווערט אונפערלויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך דאווענען. א שטרענג-רעליגיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פרייזען.

איינשרייבען טעגליך 4 ביז 7 אוונט.

יחיאל דוד ראזענפעלד

פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

קעגער אפיצינע, רעכטס, 2. שט.

Dr. med. **H. Lubicz**

צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32

[illegible]

Kino MIMOZA

ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג!

„אינטריגאנט"

אין דער הויפט-ראלע:

EMIL JANNINGS

נעכסטער פראגראם:

אויסטערלישע ליגענס פון נינא פיעטראוונא

פערשטארקטער ארקעסטער. פערשטארקטער ארקעסטער.

דער זאל איז גוט בעהייצט.

עלץ-וואָרעץ

קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנגיעהריגער פירמע

L. B. FEFER, Wschodnia 42 Tel. 178-04

בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ׳ן ארט.

די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעעל.

רעכטס-קאנסולענטען-ביורא „PROGRESS"

פון י. שימקעוויטש, בזשעזשינער 18.

ס׳ווערען ערלעדיגט שנעל און פינקטליך אלערליי ביטעס, אנקלאגעס, קלויזולעס א. אז. וו.

איך שיק ארוים אינקאסענטען אין אלע שטעט און דערפער, איינצוקאסירען חובות אויף גוטע בעדינגונגען. איך קויף אויס אלערליי פאטענטען אויפ׳ן יאהר 1930

מיט אכטונג י. שימקעוויטש. 3480

Dr. med. **J. BETTE**

ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער-קראנקה.

Piotrkowska 6, tel. 44-95

נעהמט אן פון 8—11 פארמ. און פון 4—6 נאכמ.

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

פעטריקאווער 10, טעל. 131-86

נעמט אן פון 8–$9^1/_2$ פריה און פון $3^1/_2$–$4^1/_2$ נאכם.

Dr. Z. Rakowski

[illegible]

קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81

[illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.